

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta

Bakalářská práce

**Od trápnosti k serióznosti:
Analýza hereckého štýlu Bena Stillera**

Filip Kupčo

Katedra divadelních a filmových studií

Vedoucí práce: Mgr. Milan Hain, Ph.D.

Studijní program: Filmová studia a televizní a rozhlasová studia

Olomouc 2023

Prehlasujem, že som bakalársku prácu na tému *Od trápnosti k serióznosti: Analýza hereckého štýlu Bena Stillera* vypracoval samostatne za použitia v práci uvedených prameňov a literatúry. Ďalej prehlasujem, že táto bakalárska práca nebola využitá k získaniu iného alebo rovnakého titulu.

Datum

.....

Podpis

Rád by som touto cestou vyjadril poďakovanie Mgr. Milanovi Hainovi, Ph.D. za jeho cenné rady a trpezlivosť pri vedení mojej bakalárskej práce. Zároveň by som chcel poďakovať svojim blízkym, rodine a kamarátom za prejavenu podporu a pomoc.

Obsah

Úvod.....	6
1. Vyhodnotenie literatúry	7
1.1. Metodologická literatúra.....	7
1.2. Predmetná literatúra.....	8
1.3. Pramene	9
2. Metodológia	11
2.1. Herectvo vo filme	11
2.2. Komedialne herectvo	12
2.3. Päť kódov herectva	13
2.4. Sociologický a semiotický prístup k herectvu	13
2.5. Tri aspekty syntézy	15
2.6. Aplikovanie metodológie	16
3. Hviezdny obraz Bena Stillera	18
3.1. Začiatky a raná tvorba	18
3.2. Komedialne úlohy vo filmoch	19
3.3. Archetyp postáv	20
3.4. Frat Pack	21
3.5. Kariérna kríza	21
3.6. Zhrnutie	23
4. Analýza hereckého štýlu.....	24
4.1. Niečo na tej Mary je	24
4.1.1. Hraničné a rétorické kódy	25
4.1.2. Expresívne a harmonické kódy	26
4.1.3. Antropomorfické kódy	28
4.1.4. Zhrnutie	29
4.2. Zoolander.....	30
4.2.1. Hraničné a rétorické kódy	30
4.2.2. Expresívne a harmonické kódy	32
4.2.3. Antropomorfické kódy	34
4.2.4. Zhrnutie	36
4.3. Tropická búrka.....	36

4.3.1.	Hraničné a rétorické kódy	37
4.3.2.	Expresívne a harmonické kódy	38
4.3.3.	Antropomorfické kódy	40
4.3.4.	Zhrnutie	41
4.4.	Greenberg	42
4.4.1.	Hraničné a rétorické kódy	42
4.4.2.	Expresívne a harmonické kódy	44
4.4.3.	Antropomorfické kódy	46
4.4.4.	Zhrnutie	47
4.5.	Tajný život Waltera Mittyho	48
4.5.1.	Hraničné a rétorické kódy	49
4.5.2.	Expresívne a harmonické kódy	52
4.5.3.	Antropomorfické kódy	54
4.5.4.	Zhrnutie	57
4.6.	Bradov život	57
4.6.1.	Hraničné a rétorické kódy	58
4.6.2.	Expresívne a harmonické kódy	60
4.6.3.	Antropomorfické kódy	60
4.6.4.	Zhrnutie	61
Záver		62
Použité pramene a literatúra		65
Pramene		65
Literatúra		68
Zoznam obrázkov		69
Zoznam tabuliek		70

Úvod

Predmetom výskumu bakalárskej práce bude americký herec, scenárista, producent a režisér, celým menom Benjamin Edward Stiller. Ako prostriedok výskumu je zvolená analýza, konkrétne zameraná na jeho herecký štýl. Toto rozhodnutie bolo učené primárne na základe záujmu o život a kariérnu evolúciu daného herca. Doposiaľ som nezaznamenal žiaden výskum, ktorý by si ako výskumný subjekt zvolil osobnosť Bena Stillera s dôrazom na jeho herecký prejav.

Cieľom bakalárskej práce je prostredníctvom analýzy hereckého prejavu potvrdiť, či vyvrátiť všestrannosť jednotlivých hereckých výkonov daného herca, ktorými sa prezentoval postupom takmer štyridsať ročnej kariéry. Pre dosiahnutie záveru bude zvolený metodologický prístup, čerpajúci prevažne z kombinácie prístupov troch autorov, Jamesa Naremore, Richarda Dyer a Andrewa Klevana.

Z filmografie Bena Stillera, ktorá činí vyše stotridsať titulov, som vyseletoval nasledovných šesť snímok: *Niečo na tej Mary je* (There's Something About Mary, 1998, Bobby Farrelly, Peter Farrelly), *Zoolander* (2001, Ben Stiller), *Tropická búrka* (Tropic Thudner, 2008, Ben Stiller), *Greenberg* (2010, Noah Baumbach), *Tajný život Waltera Mittyho* (The Secret Life of Walter Mitty, 2013, Ben Stiller) a *Bradov život* (Brad's Status, 2017, Mike White). Výber filmov pokrýva časový úsek dvadsiatich rokov. Hlavným kritériom selekcie bolo pokúsiť sa zachytiť rôznorodosť filmových úloh, ktoré herec stvárnil. Zatiaľ čo rannej tvorbe dominujú divácky známe snímky s notoricky extravagantnými postavami (približne od roku 1997 do 2010), filmy druhého desaťročia obsahujú pomerne vážne a dramatické charaktery (od roku 2010 do 2017). Tento faktor je podstatný pri vykonávaní analýzy, pričom sa na základe spomenutých snímok a postáv zameriam na potvrdenie, či naopak vyvrátenie hercovej versatility.

1. Vyhodnotenie literatúry

1.1. Metodologická literatúra

Ako je spomenuté v úvode, pre vytvorenie metodologického výskumu bude zvolená kombinácia prístupov, zaoberajúcich sa teoretickým a analytickým hľadiskom pojmov herec, herectvo alebo herecký štýl. Syntézou týchto prístupov vznikne analytický aparát, ktorý vytvorí vhodné východisko na zodpovedanie výskumnej otázky.

Prvý prístup pochádza z publikácie *Acting in the Cinema*. Autorom knihy je americký profesor James Naremore. Predmetom výskumu je teoretický a historický pohľad na filmové herectvo, predovšetkým v oblasti Hollywoodu. Autor k výskumu nahliada formou voyeurizmu, inými slovami, pohľadom diváka v publiku.¹

Druhou východiskovou literatúrou z hľadiska metodológie je publikácia *Stars* od anglického akademika a autora Richarda Dyer. Predmetom jeho výskumu bol americký hviezdny systém. K danému fenoménu je zvolený pohľad v podobe sociologického a semiotického hľadiska. Autor sa taktiež zameril na oblasť konštrukcie postáv cez problematiku hviezdneho obrazu a jej následný vplyv na publikum.²

Film Performance: From Achievement to Appreciation od autora Andrewa Klevana uzavrie výber metodologickej literatúry. V danej publikácii nahliada na oblasť filmového herectva približne rovnakým metodologickým prístupom ako James Naremore v *Acting in the Cinema*. Herecký výkon považuje za vnútorný prvok štýlu v syntéze s inými aspektami filmu a skúma dosiahnutie expresívneho vzťahu. Kniha je členená do kapitol, pričom každá z nich je venovaná jednému z troch aspektov syntézy vytvorených Klevanom. Poznatky z konkrétnej knihy budú použité na doplnenie, prípadné rozšírenie aspektov a metodologických postupov Jamesa Naremora.³

Už podľa názvu je možné vypozerovať, že zvolená metodologická literatúra pochádza výlučne zo zahraničia. V tuzemskej oblasti však vzniklo niekoľko akademických prác, ktoré sa zaoberajú rovnakým či podobným predmetom výskumu, ako táto bakalárska práca. Ako prvú spomeniem prácu z roku 2019 od autora Petra Daniša zaoberajúcou sa osobnosťou herca

¹ NAREMORE, James. *Acting in the Cinema*. London: University of California Press. 1988.

² DYER, Richard. *Stars*. 2. Vyd. London: British Film Institute. 1998.

³ KLEVAN, Andrew. *Film Performance: From Achievement to Appreciation*. London: Wallflower Press, 2005.

a komika Robina Williamsa. Jeho výskum pojednával o analýze piatich filmov, ktoré sa výrazným spôsobom podieľali na konštrukcii hviezdneho obrazu daného umelca. Peter Daniš vo svojom výskume aplikoval rovnaký metodologický aparát. V oblasti filmového herectva bola taktiež veľkým prínosom diplomová práca z roku 2015 od autorky Andrei Faltýnkovej. Tá sa zamerala prevažne na porovnanie jednotlivých metodologických prístupov v kontexte filmového herectva.⁴ Táto bakalárska práca bude do istej miery narábať s nadobudnutými poznatkami a nadväzovať na ich tvrdenia.

1.2. Predmetná literatúra

Prínosným titulom z hľadiska predmetu tejto bakalárskej práce sa ukázala byť publikácia *Shining in Shadows: Movie Stars of 2000s*, ktorú zostavil kanadský filmový vedec Murray Pomerance. Reč je konkrétne o kapitole s názvom *Puerile Pillars of the Frat Pack*. Jedná sa o prípadovú štúdiu zameranú na štyroch popredných komediálnych hercov zo začiatku nového tisícročia (Jack Black, Will Ferrell, Adam Sandler a Ben Stiller) nazývaných *frat pack*, teda bratstvo. Pasáž o Benovi Stillerovi rozoberá jeho herecký repertoár predovšetkým na poli komediálneho žánru. Na konci podkapitoly okrajovo načrtne problematiku dramatických úloh v súvislosti s hviezdny obrazom Stillera. Avšak, nesnaží sa ísť priamo pod povrch. V danom období sa Stiller stále pohyboval v žánri komédie (s výnimkou *Greenberga*), a tým pádom nemala autorka dostatočné množstvo informácií na pokrytie tejto oblasti.⁵

Túto oblasť hercovej kariéry, respektíve Stillerove pokusy o etablovanie sa v dramatickom žánre detailnejšie rozobral žurnalista Logan Hill v článku *Billion-Dollar Ben* pre magazín *New York*. Hlavnou témou článku je akási kariérna kríza, ktorou si Stiller prechádzal v roku 2004. Na osobnosť herca nahliada prevažne z ľudskej stránky mimo hviezdny obraz a vykresľuje ho ako citlivého umelca, pričom nálepka komika výrazne limituje jeho potenciál a túžbu stať sa dramatickým aktérom.⁶

V nadväznosti na cieľ tejto bakalárskej práce sú oba tituly prínosným zdrojom informácií primárne z toho dôvodu, že ponúkajú stručný náhľad do kariérneho života, ale aj

⁴ FALTÝNKOVÁ, Andrea. *Filmové herectví a teorie filmu*. Olomouc, 2015. Diplomová práca. Univerzita Palackého. Filozofická fakulta. Katedra divadelných a filmových štúdií. Vedúci práce Doc. Mgr. Zdeněk Hudec, Ph.D.

⁵ WEBER, Brenda R. *Puerile Pillars of the Frat Pack: Jack Black, Will Ferrell, Adam Sandler and Ben Stiller*. In: POMERANCE, Murray, ed. *Shining in Shadows: Movie Stars of 2000s*. New Jersey: Rutgers University Press, 2012, s. 70–89.

⁶ HILL, Logan. *Billion-Dollar Ben: Ben Stiller Suffers from Comedian's Midlife Crisis*. *New York* [online]. 18. 3. 2005 [cit. 2023-03-21]. Dostupné z: <https://nymag.com/nymetro/movies/features/11543/>.

súkromnej stránky Bena Stillera. Avšak, z dôvodu staršieho dátumu publikácií sú mnohé informácie z dnešného pohľadu už neaktuálne. Inými slovami, kariéra Bena Stillera postupovala ďalej a tým pádom, je potrebné niektoré termíny aktualizovať. Nejedná sa o výrazný problém, ktorý by uberal na dôveryhodnosti daných zdrojov. Vedľajším produktom bakalárskej práce bude tieto tvrdenia rozšíriť o nové závery.

1.3. Pramene

Keďže doposiaľ nevznikla žiadna biografická kniha rozoberajúca život a kariéru Bena Stillera, informácie pokrývajúce túto oblasť budú obsiahnuté prevažne z mediálneho obsahu, verejne dostupného na internetovom portály YouTube.

Jedná sa o súbor video-esejí a životopisných retrospektív, ktoré rozoberajú hviezdny obraz Stillera. Video s názvom *Ben Stiller reveals inspiration behind his most iconic characters* od tvorcu 60 Minutes Australia reflektuje predovšetkým oblasť ranej tvorby. Formou rozhovoru Stiller vysvetľuje inšpiračnú zložku pri konštrukcii jednotlivých postáv. Materiál obsahuje dobové fotografie a nahrávky z hercovho detstva a krátke pasáže z rozoberaných filmov.⁷ Ďalej budem vychádzať z videí *Ben Stiller – Short Biography (Life Story)* od Short Biographies⁸, *Ben Stiller Bio: From Zoolander to Tower Heist* od WatchMojo⁹, či *The Story of Ben Stiller – Life Before Fame* od Famous Life.¹⁰ Informácie z týchto zdrojov sa do určitej miery opakujú a dopĺňajú, pričom vo výsledku vytvárajú stručnú rekapituláciu z oblasti Stillerovej kariéry herca. Vo video-eseji s názvom *WTF Happened to BEN STILLER?* od JoBlo Originals autor rozvíja myšlienku, čo sa stalo s Benom Stillerom v dôsledku jeho hereckej absencie na poli vysoko rozpočtových filmov v posledných rokoch (približne od roku 2020 do roku 2022).¹¹ Uvedené zdroje využijem pri predstavení výskumného subjektu, pričom mieru užitia nadobudnú z hľadiska rekapitulácie hercovho života a jeho postupného kariérneho vývoja.

Napokon, pri jednotlivých analýzach nájdu mieru uplatnenia rozhovory, ktoré Stiller poskytol počas propagácii a premiér daných filmov. Herec v nich častokrát rozoberal kľúčové

⁷ Ben Stiller reveals inspiration behind his most iconic characters. In: *YouTube* [online]. 14. 2. 2021 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pnwjQT5H4o&ab_channel=60MinutesAustralia.

⁸ Ben Stiller – Short Biography (Life Story). In: *YouTube* [online]. 1. 2. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=WPsS6byQHsk&ab_channel=ShortBiographies.

⁹ Ben Stiller Bio: From Zoolander to Tower Heist. In: *YouTube* [online]. 4. 11. 2011 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=cGzUHwb3USM&ab_channel=WatchMojo.com.

¹⁰ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

¹¹ WTF Happened to BEN STILLER. In: *YouTube* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=vPX_wjhpiNw&ab_channel=JoBloOriginals.

aspekty pri konštruovaní hereckého prejavu. Na tieto výpovede plynulo nadviažem počas rozboru konkrétnych úloh a následne ich demonštrujem na príkladoch z filmu.

2. Metodológia

2.1. Herectvo vo filme

Podľa početného množstva filmových vedcov a teoretikov sa analýza zložky filmového herectva zdá byť komplikovaná či problematická. Napriec rešeršou som objavil niekoľko rôznych názorov a tvrdení, ktoré sa buď zhodovali alebo naopak negovali.

Otázkou herectva sa zaoberá James Naremore v knihe *Acting in the Cinema*. Podľa jeho slov je herectvo len preneseným významom každodenného ľudského správania do akejsi teatrálnej podoby. My ako bežní ľudia používame „herectvo“ na dosiahnutie rôznych cieľov. Hráme, aby sme mohli byť „človekom“. Anglické pojmy ako *drama*, *performance* či *acting* určujú veľkú rozmanitosť správania, avšak, iba pár z nich môžeme označiť ako teatrálne v tom pravom slova zmysle. Nie je jednoduché to určiť. Jednu z možností predstavil kanadsko-americký sociológ Ervin Goffman. Teatrálne herectvo (*theatrical performance*) definuje ako usporiadanie meniace jedinca na objekt, ktorý sa dá dookola sledovať v dôsledku pútavých reakcií publika. Pojem usporiadanie, anglicky *arrangement*, znamená rozdelenie ľudí na dve skupiny, takzvaných *performers* a *watchers*. Keď si to prenesieme do skutočného sveta, ktokoľvek vstúpi na scénu diania, stáva sa performerom. Uvediem príklad, na ulici sa udiala dopravná nehoda. Ľudia sa začnú zhlukovať okolo miesta prebiehajúcej akcie a sledujú ju, teda spadajú do definície *watchers*. Avšak, medzi týmito ľuďmi sa zrazu vyskytne pár jedincov, ktorí sa rozhodnú pomôcť obetiam nehody, vstupujú na miesto diania a z *watchers* sa stávajú *performers*.¹²

Označenie „teatrálnosť“ nie je úplne náhodné. Ako uvádza Andrea Faltýnková, filmové herectvo nevzniklo ako nový koncept. Jeho počiatky definujeme v nadväznosti na storočnú tradíciu realistického herectva. S príchodom nového média prešlo výrazným procesom transformácie a vytvorilo tak novú estetickú kategóriu spojenú s filmom a neskôr s televíziou.¹³

Richard Dyer sa na divadelné umenie odvoláva z hľadiska vnímania konkrétnej postavy prostredníctvom publika. Podľa Elizabeth Burns existuje analógia medzi životom a divadlom už od čias Platóna. Táto definícia naberá nový teoretický rámec, pretože je odvodená od „pohľadu na život riadený Bohom, prozreteľnosťou alebo antropomorfnou duchovnou silou.“

¹² NAREMORE, *Acting in the Cinema*, s. 21–27.

¹³ FALTÝNKOVÁ, *Filmové herectví a teorie filmu*, s. 29.

V dnešnej dobe je bežnou analógiou samotný svet ako miesto, kde ľudia podobne ako herci, hrajú roly v akcii. Zdôrazňuje spoločné konvencie herectva v divadle, pričom herec hrá a interpretuje rolu a tým vytvára postavu.¹⁴

David Bordwell vo svojom odbornom článku *Acting up* uvádza, že samotná analýza filmového herectva je mimoriadne ťažká. Je náročné rozpitvať niečo, čo sa zdá byť tak výnimočné, tak priame a tak prirodzené. Herecké výkony sa k nám nedostávajú v rovnakej podobe ako napríklad zábery či filmová hudba.¹⁵

Andera Faltýnková vo svojej diplomovej práci pracuje s charakteristikou herectva, ktoré rozdelila do štyroch definícií: „1. Herectvo predstavuje kreatívny proces reprodukcie umeleckého diela, na ktorom sa umelecky podieľa výhradne sám herec pod odborným vedením režiséra; 2. Herec je rovnako ako tvorca kreatívny umelec, pretože do vlastnej reprezentácie významov vnáša niektoré svoje vnútorné rysy a vonkajšiu podobu; 3. Na základe vyššie uvedených premís teda herectvo považujeme za kreatívne umenie, pretože nie je iba imitačným, ale vysoko umeleckým kreatívnym procesom; 4. Herectvo je založené na vrodenej dramatickej schopnosti, ktorá sa tréningom nedá osvojiť ako napríklad dikcia.“¹⁶

Herectvo ako činnosť interpretovania postáv na javisku či na plátne si naprieč rokmi existencie prešlo znateľným progresívnym vývojom. Od čias antického divadla až po takzvanú Stanislavského metódu, herectvo existuje v neustálom súlade s každodenným ľudským správaním. Príznačná je v tomto ohľade definícia, že herectvo je umenie zobrazovať postavy, poprípade veci či javy, prostredníctvom hercov. Herec organizuje svoje správanie formou hry a súhry s ďalšími hercami ako dramatické jednanie postavy, ktoré je sprostredkované pre divákov.¹⁷

2.2. Komedialne herectvo

Christopher Olsen tvrdí, že vytvárať komédiu je jedna z najťažších aktivít, pretože si vyžaduje koncentráciu, rytmickú citlivosť, schopnosť pracovať v kolektíve a v neposlednom rade dávku guráže. Angažovanie v komediálne ladených úlohách je omnoho ťažšie, než hranie tých dramatických. Tento jav si vyžaduje zapojenie troch aspektov, dôležitých pre výstavbu

¹⁴ DYER, *Stars*, s. 21.

¹⁵ BORDWELL, David. *Acting up*. In: davidbordwell.net [online]. 26. 2. 2009 [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <http://www.davidbordwell.net/blog/2009/02/26/acting-up/>.

¹⁶ FALTÝNKOVÁ, *Filmové herectví a teorie filmu*, s. 31–32.

¹⁷ Tamže, s. 29.

komédie. Tie aspekty sú: práca s postavou, interakcia s ďalšími postavami a interakcia s publikom. Ak sa použitie týchto aspektov zmení, dopad na komediálny výkon môže byť kolosálny.¹⁸

2.3. Päť kódov herectva

James Naremore v publikácii *Acting in the Cinema* predstavil hlavný subjekt jeho výskumu, tzv. *five codes of performance*. Jedná sa o akýsi súhrn pravidiel a konvencií, na základe ktorých herec konštruje svoj herecký prejav. Jednotlivé kódy nesú nasledovné označenia: *hraničný* (boundary), *rétorický* (rhetorical), *expresívny* (expressive), *harmonický* (harmonic) a *antropomorfický* (anthropomorphic) kód). Hraničný kód nastavuje hranicu medzi hercami a publikom a tým vytvára základné teatrálnu udalosti. Tieto hranice môžu byť viac či menej jednoznačné, častokrát sa vyznačujú rozdielnymi interakciami medzi dvomi sociálnymi skupinami. Rétorický kód sa sústreďuje primárne na rétorické konvencie. Medzi tieto konvencie patrí kontrola ostentatívnosti hercov, ich relatívna pozícia v priestore a miera adresnosti k publiku. Expresívny kód popisuje základné výrazové techniky, akými sú postoj, mimika, gestá a práca s hlasom. Spadá sem taktiež ovládanie a regulácia pohybu celého hercovho tela. Harmonický kód rozoberá do akej miery dokáže byť herec v súlade so zmenami v príbehu a zároveň zostať verný postave, ktorú hrá. Napokon, antropomorfický kód zahŕňa mizanscénu a teda vytváranie hereckého prejavu pomocou kostýmov, make-upu a neživých objektov, s ktorými príde herec do kontaktu. Koncept Jamesa Naremora je pre nasledujúci výskum relevantný primárne z dôvodu zreteľne definovaných zložiek herectva, ktoré sa dajú univerzálne vzťahovať na akéhokoľvek filmového performeru a jeho herecký štýl.¹⁹

2.4. Sociologický a semiotický prístup k herectvu

Ako je spomenuté vyššie, Richard Dyer skúma tému hviezdneho systému z dvoch hľadísk, sociologického a semiotického. Táto bakalárska práca čerpá od každého hľadiska časť metodologického prístupu. Prvý prístup pochádza z prvej časti, konkrétne tretej kapitoly s názvom Ideology. Kapitola pojednáva o vzťahu herca, postavy a publika. Dyer podotýka, že osoby z filmov k nám z obrazoviek prichádzajú predovšetkým ako skutoční ľudia, až potom

¹⁸OLSEN, Christopher. *Acting Comedy*. New York: Routledge, 2016. s. 1–4.

¹⁹NAREMORE, *Acting in the Cinema*, s. 4–5.

ako herci. Vytvára to akúsi dôverčivosť zo strany publika. Divák máva tendenciu nadobúdať dojem, že povaha postavy korešponduje s povahou performeru, ktorý ju stvára. Odvoláva sa na pojem *life-as-theatre*, ktorý po prvýkrát predstavila filozofka Elizabeth Burns v knihe *Theatricality*. Podľa Burnsovej, tento faktor môže byť v dnešnej dobe odvodený od rastúceho uvedomenia si spôsobu, akým si ľudia skladajú vlastné postavy, prispievajú k situáciám a nastaveniam dizajnu. Bežnou analógiou je samotný svet ako miesto, kde ľudia, podobne ako herci, hrajú stanovené úlohy.²⁰

V semiotickej časti sa Dyer zaoberá konštrukciou postáv, pričom podobne ako James Naremore poskytuje aparát vhodný na analýzu postavy. V prvej časti definuje znaky postavy, ktorých sa film drží pri ich konštruovaní v závislosti na diváka. Tie sú: *predošlá znalosť diváka, meno, vzhľad, objektívny korelát, reč postavy, reč ostatných postáv, gestá, akcia, štruktúra a mizanscéna*. Predošlá znalosť diváka pracuje s takzvanými predsudkami voči znázornenej postave. Predsudky pochádzajú primárne z divákovej znalosti príbehu podľa predlohy, podobnosti s inými filmovými postavami, propagácia postavy prostredníctvom plagátov či trailerov, žánrové očakávania v spojitosti s osobou herca, a v neposlednom rade názory kritikov a recenzentov, ktorý divákovi poskytnú nový uhol pohľadu. Meno dokáže postavu viac konkretizovať a reflektovať jej osobnostné vlastnosti. Meno predstaviteľa postavy, teda herca, sa dá analyzovať rovnakým spôsobom. Často sa stáva, že ľudia hovoria o konkrétnej postave z filmu, oslovujú ju však menom herca, ktorý ju stvárnil. Čo sa vzhľadu týka, to ako postava vyzerá, s rôznou mierou presnosti vypovedá o jej osobnosti. Vzhľad môžeme rozdeliť do kategórií fyziognómie, obliekania či imidžu hviezdy. Fyziognómiu postavy zaradíme podľa širokého okruhu kultúrnych protikladov, akými sú pohlavie, vek, charizma, povaha či rasa. Oblečenie a aspekty obliekania (účes, doplnky) sú kultúrne zakódované a všeobecne sa predpokladá, že vypovedajú o osobnosti. Obliekanie obvykle poukazuje ako na spoločenské usporiadanie, tak na temperament daného jedinca. Napokon, imidž hviezdy súvisí s fyziognómiou herca, ktorý ju stvára. Používanie objektívneho korelátu symbolizuje duševné stavy postavy. Vo filme to býva zvyčajne prezentované prostredníctvom použitia dekorácií a kulís či montáže a symboliky. Objektívny korelát môže byť taktiež spájaný s nejakým predmetom alebo zvieratkom. Z hľadiska reči, to čo postava hovorí a ako to hovorí, vypovedá o jej osobnosti priamo (čo o sebe hovorí), tak nepriamo (čo o sebe prezrádza). Špeciálnym prípadom priamej výpovede je napríklad voice-over, prostredníctvom ktorého s nami postava zdieľa svoje vnútorné myšlienky. Do kategórie reči spadá aj to, čo o postave

²⁰ DYER, *Stars*, s. 21.

hovorí ostatné postavy. Oboje kategórie sa však môžu javiť ako problematické, pretože sa nám naskytá otázka, komu máme vlastne dôverovať. Slovník gest môžeme čítať podľa formálnych a neformálnych kódov. Obe môžu byť vypovedajúce o osobnosti a temperamente, avšak, iba formálne kódy uznávajú sociálny rozmer osobnosti. Je ťažké rozlíšiť gesta od akcie. Akcia referuje na to, čo postava počas príbehu robí. Rozlíšiť akciu od gest môžeme tým, že akcia nejakým spôsobom rozvíja dej a smeruje k zápletke, Úloha štruktúry je čo sa týka jej pochopenia najzložitejšia. V skratke sa jedná o to, akým spôsobom sa postava vzťahuje k naratívnej organizácii diela. V závislosti na to sa môžeme napríklad pýtať, či je naratívna organizácia nadriadená alebo podriadená postavám. Pod pojmom mizanscéna napokon definujeme cinematickú rétoriku svietenia, farieb, rámovania a kompozície umiestnenia herca. Význam všetkých týchto kategórií sa film od filmu líšia. Tým pádom je potrebné vyhodnotiť, ktoré z nich sú pre výskum relevantné.²¹

Druhá časť sa zaoberá otázkou: „Čo je spojené so štúdiom filmového textu z hľadiska hviezdy a postavy, ktorú hrá?“ Dyer predstaví tri body používajúce sa pri konštrukcii postavy prostredníctvom hviezdneho obrazu (star image): *selective use*, *perfect fit* a *problematic fit*. Selektívne použitie spočíva v tom, že sú zo štruktúrovanej polysemie (mnohoznačnosti) obrazu hviezdy zvolené určité významy v súlade s nadradenou koncepciou postavy vo filme. To znamená v prípade konštrukcie postavy vymedzenie konkrétnych charakteristických vlastností, príhodných na reprezentáciu danej postavy. Perfect fit, alebo perfektné obsadenie herca znamená dokonalý súlad hviezdneho obrazu s fiktívnou postavou. Napokon problematické obsadenie označuje prítomnosť konkrétneho hereckého obrazu, ktorý naruší alebo v horšom prípade zničí postavu či celkový dojem z filmu.²²

2.5. Tri aspekty syntézy

Andrew Klevan sa v publikácii *Film Performance: From Achievement to Appreciation* venuje trom aspektom syntézy, ktoré sú *pozícia a perspektíva* (vzťah herca ku kamere a pozícií v zábere), *miesto* (vzťah herca k priestoru, dekoráciám, nábytku a objektom v zábere) a *zápletka* (vzťah herca k naratívne mu vývoju). Tieto aspekty sa vzťahujú predovšetkým k žánrom komédie, melodrámy a thrilleru. To umožňuje akúsi koherenciu témy a tónu.²³

²¹ Tamže, s. 106–117.

²² Tamže, s. 126–131.

²³ KLEVAN, *Film Performance*, Bez číslovania.

Z hľadiska cieľa tejto bakalárskej práce sú relevantným zdrojom informácií dva aspekty syntézy, teda pozícia-perspektíva a miesto. Na rozdiel od Naremore, Klevan analyzuje aspekty filmového herectva komplexnejšie a viac do hĺbky.

V oblasti vzťahu herca ku kamere a pozícií v zábere predstavil štyri kategórie perspektív, skrz ktoré dokáže recipient skúmať filmové herectvo. Tie kategórie sú *premenná perspektíva* (shifting), *jednoduchá perspektíva* (simple), *sugestívna perspektíva* (suggesting) a *inscenačná perspektíva* (staging). Premenná perspektíva spočíva v tom, že sa vnímanie herectva môže meniť v závislosti na tom, ako sa postavy správajú a čo sa deje na plátne. Kľúčové je taktiež umiestnenie diváka vo vzťahu k postave, inými slovami, akým spôsobom je herec snímaný prostredníctvom kamery. Jednoduchá perspektíva, ako už jej označenie napovedá, vníma herectvo a herecký výkon iba z jedného uhla pohľadu. Ten je väčšinou založený na výrazových prostriedkoch herca (mimika, gestá a pohyby tela). Podľa Klevana ide o základný spôsob, ktorým filmové herectvo vplýva na diváka. Sugestívna perspektíva pracuje s herectvom z viacerých náznakových uhl'ov pohľadu. Tieto náznaky bývajú najčastejšie sprostredkované skrz stylistické prostriedky (kamera, zvuk, svetlo, strih). Divák si na základe týchto prostriedkov interpretuje vnímanie herectva v konkrétnej snímke. Napokon, inscenačná perspektíva zahŕňa umiestnenie a pohyb hercov vo filmovom priestore. Herec môže byť umiestnený na určené miesto, aby tým navodil špecifickú atmosféru či zdôraznil vyznenie danej situácie, v ktorej sa nachádza.²⁴

Druhý aspekt syntézy pojednáva o tom, ako dokáže filmový priestor ovplyvniť herca a jeho výkon. Klevan argumentuje, že priestor definujeme ako aktívneho činiteľa, pretože sa významne podieľa na vnímaní herca z pohľadu recipienta. Angažuje sa pri vytvorení príslušnej atmosféry či zdôraznení emocionálne dôležitých momentov v dialógu.²⁵

2.6. Aplikovanie metodológie

Prostredníctvom syntézy troch metodologických prístupov Jamesa Naremore, Richarda Dyera a Andrewa Klevana vznikne jednotný aparát, vhodný pre účel analýzy hereckého štýlu Bena Stillera. Funkčnosť spočíva primárne v tom, že sa jednotlivé prístupy navzájom dopĺňajú a rozširujú svoje stanoviská v oblasti analýzy filmového herectva. Použitie iba jedného z prístupov by nedokázalo naplniť cieľ práce a taktiež by analytický výkon pôsobil príliš

²⁴ Tamže, s. 19–46.

²⁵ Tamže, s. 47–72.

kontextovo. Ako je spomenuté v časti s metodologickou literatúrou, rovnaký aparát použil v roku 2019 autor Peter Daniš, pričom ho aplikoval na analýzu herectva Robina Williamsa.

Aplikovanie metodológie bude spočívať v rozdelení každého filmu podľa piatich kódov herectva Jamesa Naremore. V prvom delení som sa rozhodol zamerať na hraničné a rétorické kódy. V kombinácii s metodologickým prístupom Andrewa Klevana vznikne rozbor herectva Bena Stillera zameraný na jeho vzťah ku kamere a pozícií v zábere, či rétorické konvencie hereckého prejavu. Expresívne a harmonické kódy rozoberú výrazové techniky, do ktorých spadajú mimika, postoj či gestá. Podstatnou bude taktiež regulácia či celková schopnosť ovládania pohybu hercovho tela. Relevantným zdrojom informácií pre túto kategóriu analýzy posluží sémantické delenie postavy od Richarda Dyera. Harmonické kódy pokryjú oblasť Stillerovej schopnosti zostať v súlade so zmenami v príbehu, pričom si zachováva vernosť k postave. Napokon antropomorfné kódy definujú hercov vzťah k mizanscéne, zameraný na konštrukciu hereckého prejavu pomocou miesta, kostýmov či objektov, s ktorými herec prichádza počas naratívu do kontaktu.

Vyvodenie záverov jednotlivých analýz definuje, ktoré kódy hereckého prejavu mali najväčší vplyv pri vytváraní konkrétnej filmovej postavy. Ďalším faktorom výskumu bude zaznamenať hierarchiu kódov naprieč kariérou. Inými slovami, ako sa postupne menila dominancia hereckých kódov v závislosti na prejav Bena Stillera. V dôsledku toho bude možné potvrdiť či vyvrátiť hlavný cieľ tejto bakalárskej práce, ktorým je herecká všestrannosť daného hollywoodskeho herca.

3. Hviezdny obraz Bena Stillera

Účel tejto kapitoly spočíva v predstavení výskumného subjektu analýzy, teda Bena Stillera s vymedzením na hereckú kariérnu oblasť. Keďže hlavný cieľ bakalárskej práce pramení z analýzy jednotlivých hereckých výkonov, pokúsím sa vytvoriť chronologickú rekapituláciu Stillerovho života so zameraním na vývoj jeho hviezdneho obrazu. Informácie budú štruktúrované spôsobom, aby vytvorili stručný prehľad o ranom štádiu v oblasti filmovej tvorby, priblížili archetypy postáv a načrtli kariérnu krízu, ktorou si herec prechádzal z dôvodu repetície komediálnych úloh. V dôsledku toho budem schopný predostrieť predbežný pohľad na Stillera ako hereckú osobnosť. Následne, tento faktor rozoberiem podrobnejšie v konkrétnych analýzach, na ktoré plynulo nadviažem v ďalšej kapitole.

3.1. Začiatky a raná tvorba

Born into showbusiness, born into awkwardness. Rebecca Brayton²⁶

Stiller mal k herectvu (a Hollywoodu všeobecne) blízko už od ranného obdobia svojho života. Ako syn dvojice úspešných komikov Jerryho Stillera a Anne Meara, často navštevoval ich nahrávacie dni pre reláciu s názvom *The Mike Douglas Show* (1961-1981, David Salzman). Tento zážitok ho motivoval natoľko, že začal spoločne so svojou sestrou Amy natáčať domáce krátke filmy na Super 8 kameru. Následne sa stal členom detského divadelného zboru All Children's Theater v New Yorku. Svoju prvú hereckú úlohu na poli televízneho média získal už ako deväťročný, konkrétne v súdnej dráme *Kate McShane* (1975, Robert C. Peters, Howard Rayfiel) prostredníctvom svojej matky, ktorá stvárnila hlavnú postavu.²⁷

Už počas štúdia na UCLA objavil záľubu v krátkych komediálnych skečoch vďaka úspešnej relácii *Second City Television* (1976-1984, Bernard Sahlins, Andrew Alexander). V dôsledku toho ukončil štúdium, presťahoval sa naspäť do New Yorku, začal navštevovať herecké kurzy, zúčastňoval sa rôznych konkurzov a popri tom hľadal filmového agenta. Vďaka

²⁶ Motto odkazuje na tvrdenie, ktoré vo videu *Ben Stiller Bio: From Zoolander to Tower Heist* predniesla moderátorka Rebecca Brayton. Jedná sa o priamu paralelu na život a herectvo Bena Stillera. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cGzUHwb3USM>.

²⁷ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

tomu získal malú úlohu v snímke *Ríša slnka* (*Empire of the Sun*, 1987) režiséra Stevena Spielberga.²⁸

Osudnou, v dobrom slova zmysle, sa stala jeho paródia na film Martina Scorseseho *Farba peňazí* (*The Color of Money*, 1986) s názvom *The Hustler of Money*. Práve v tomto desať minútovom krátkom filme naplno preukázal svoje nadanie pre komédiu, v dôsledku čoho si ho všimol producent úspešného *Saturday Night Live* (1975-súčasnosť) Lorne Michaels. Z pozície scenáristu sa podieľal na niekoľkých krátkych skečoch, avšak, náhle na to odišiel v dôsledku kreatívnych nezhôd.²⁹

Stillerov cit pre komediálny žáner zaujal americkú televíznu spoločnosť FOX, ktorá mu ponúkla honorár na vlastnú televíznu reláciu *The Ben Stiller Show* (1992-1995). Práve tu Stiller naplno prejavil svoj talent v oblasti krátkych komediálnych skečov. Ani táto kapitola hercovej kariéry však nemala dlhé trvanie. V dôsledku slabej sledovanosti bola relácia ukončená po prvej sezóne. Napriek tomu si odniesla cenu v kategórii Best Comedic Writing prestížneho ocenenia Emmy. V nasledujúcich rokoch dostal Stiller príležitosť aplikovať svoje skúsenosti z oblasti réžie na poli celovečerných filmov. Išlo konkrétne o snímky *Bolestná realita* (*Reality Bites*, 1994) a *Opravár* (*Cable Guy*, 1996).³⁰

3.2. Komediálne úlohy vo filmoch

Podľa Bena Stillera je tvorba komédie o dosť náročnejšia než hranie dramatických úloh, pretože si vyžaduje bezprostrednú reakciu publika.³¹ Je ťažké trafiť sa každému divákovi presne do jeho zmyslu pre humor.³²

Dalo by sa povedať, že rok 1998 značil obrovský medzník vtedajšej Stillerovej kariéry hollywoodskeho herca. Vďaka hlavnej úlohe v komédii *Niečo na tej Mary je* sa začal jeho hviezdny obraz naplno etablovať. Následne, v roku 2000 odštartoval prvú filmovú franšizu spojenú s jeho menom, *Foter je lotor* (*Meet the Parents*, Jay Roach) s Robertom De Nirom v úlohe protivného svokra. Snímka zaznamenala veľký úspech, pričom dodnes je osoba Bena

²⁸ Tamže.

²⁹ Ben Stiller – Short Biography (Life Story). In: *YouTube* [online]. 1. 2. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=WPsS6byQHsk&ab_channel=ShortBiographies.

³⁰ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

³¹ Ben Stiller reveals inspiration behind his most iconic characters | 60 Minutes Australia. In: *YouTube* [online]. 14. 2. 2021 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pnwjQJT5H4o&ab_channel=60MinutesAustralia.

³² Mimo iné, tento faktor spomína aj autor Christopher Olsen v publikácii *Acting Comedy*.

Stillera primárne spojovaná s postavou mužskej zdravotnej sestry, Gaylorda Fockera. Do režisérskeho repertoára taktiež pribudol už v poradí tretí film *Zoolander*, v ktorom Stiller oživil známy charakter Dereka Zoolandera, vytvoreného v roku 1996 pri príležitosti *VHI Fashion Awards*.³³

V roku 2004 malo v kinách premiéru hneď šesť snímok s Benom Stillerom v hlavnej, či vedľajšej úlohe – *Závisť* (*Envy*, Barry Levinson), *Hlásateľ správ* (*Anchorman*, Adam McKay), *Vybíjaná* (*Dodgeball: A True Underdog Story*, Rawson Marshall Thurber), *Starsky a Hutch* (*Starsky & Hutch*, Todd Phillips), *Riskni to s Polly* (*Along Came Polly*, John Hamburg) a *Jeho foter, to je lotor!* (*Meet the Fockers*, Jay Roach).³⁴ Z hľadiska tržieb išlo o veľmi úspešné snímky, pretože takmer každý z nich prekonal hranicu jednej miliardy celosvetovo.³⁵

V ďalších rokoch Stiller stvárnil pestrý repertoár rôznych druhov komediálnych postáv, medzi ktoré patrili napríklad lev Alex z *Madagaskar* (2005, Eric Darnell, Tom McGrath), nočný strážnik Larry z *Noc v múzeu* (2006, Shawn Levy) či akčnú hviezdu Tugga Speedmana v filme *Tropická búrka* (2008, Ben Stiller). Napokon nasledovali pokračovania úspešných franšíz, medzi ktoré patril druhý a tretí diel *Madagaskaru* (*Madagascar: Escape 2 Africa*, *Madagascar: Europe's Most Wanted*, 2008-2012, Eric Darnell, Tom McGrath), *Noc v múzeu 2* a *Noc v múzeu: Tajomstvo hrobky* (*Night at the Museum: Battle of the Smithsonian*, *Night at the Museum: Secret of the Tomb*, 2009-2014, Shawn Levy) či záverečný diel trilógie s Robertom De Nirom, *Fotri sú lotri* (*Little Fockers* 2010, Paul Weitz).³⁶

3.3. Archetyp postáv

Autorka Brenda R. Weber v publikácii *Shining in Shadows* rozdelila herecký repertoár Bena Stillera do štyroch kategórií: „1. Nerd, ktorý je v podstate slušný chlap; 2. Bodycentrický, bezradný šašo; 3. Poloseriózny, bizarný, nepochopený muž v kríze; 4. Zdanlivo samoparodický herec s ambíciami stať sa veľkým.“³⁷ Spoločným prvkom týchto kategórií je akýsi archetyp postavy milého muža s dobrými úmyslami, – výnimka postavy Whita Goodmana z filmu *Vybíjaná* – ktorý zažíva jednu zákernú situáciu za sebou. Herec sa na túto tému vyjadril

³³ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-03-26]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

³⁴ Tamže.

³⁵ V dôsledku toho vzniklo pomenovanie *Billion-Dollar Ben*, ako reakcia novinára Logana Hilla na nečakaný úspech daného herca. Dostupné z: <https://nymag.com/nymetro/movies/features/11543/>.

³⁶ Ben Stiller Bio: From Zoolander to Tower Heist. In: *YouTube* [online]. 4. 11. 2011 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=cGzUHwb3USM&ab_channel=WatchMojo.com.

³⁷ WEBER, *Shining in Shadows*, s. 78-79.

nasledovne: „Byť zlý (povahovo) nie je nič pre mňa. Pôsobí to lacno. Pamätám si, ako jeden magazín publikoval a citoval pár mojich hrubých poznámok ohľadom fotenia na červenom koberci. Keď som ich videl vytlačené čierne na bielom, hanbil som sa.“³⁸ Toto tvrdenie sa vzťahuje predovšetkým na skutočnú osobnosť Bena Stillera, avšak, je možné si z toho interpretovať dôvod, prečo všetky postavy stvárnené týmto hercom zdieľajú rovnaké povahové atribúty.

3.4. Frat Pack

Vďaka výrazným a ľahko zapamätateľným komediálnym úlohám, bol Ben Stiller v roku 2004 označený ako líder tzv. *Frat Packu*. Išlo o skupinu hercov, v ktorej sa spolu so Stillerom nachádzali napríklad Owen Wilson, Will Ferrell, Jack Black, Paul Rudd a ďalší. Termín *frat* referuje na skupinu vysokoškolských bratstiev, ktoré sa častokrát vyznačovali detinským štýlom humoru. Okrem prízemného humoru sa Frat Pack identifikoval akousi kooperatívnou pomocou, pričom sa herci častokrát vyskytovali v spoločných filmoch. Aj keď filmy pozostávajúce z hviezdneho obsadenia Frat Packu dominovali diváckym preferenciám, Stiller pokladal toto označenie za nevhodné. Už od začiatku kariéry sa považoval za seriózneho umelca, ktorého potenciál presahuje hranicu komédie.³⁹

3.5. Kariérna kríza

Vrátim sa k roku 2004, kedy Stiller zažíval najväčší finančný úspech vo svojej kariére. V dôsledku toho s ním o rok neskôr vyšiel rozhovor pre magazín *New York*, v ktorom autor Logan Hill skúma hercovu reakciu na danú skutočnosť. Článok je spočiatku venovaný tomu, akým spôsobom Stiller plánuje využiť svoj nadobudnutý kapitál. Hill mal na mysli finančný kapitál, teda zárobky z filmov, ktoré prekonalili miliardu v tržbách. Stiller však otázku otočí iným smerom a namiesto peňazí začne rozoberať svoj tvorivý kapitál.⁴⁰

Ben Stiller je známy tým, že často stvárňuje tzv. nervózných fackovacích panákov. To nastavuje akési očakávania či už zo strán publika/fanúšikov alebo moderátorov. Pri druhej menovanej skupine na chvíľu zostanem. Množstvo moderátorov a redaktorov, ktorí absolvovali

³⁸ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

³⁹ WEBER, *Shining in Shadows*, s. 78.

⁴⁰ HILL, Logan. Billion-Dollar Ben: Ben Stiller Suffers from Comedian's Midlife Crisis. *New York* [online]. 18. 3. 2005 [cit. 2023-03-31]. Dostupné z: <https://nymag.com/nymetro/movies/features/11543/>.

rozhovor s daným hercom, ostali v konečnom dôsledku sklamaní. Po vzore excentrických postáv očakávali, že bude hovoriť jednu údernú hlášku z filmu za druhou. Avšak, v skutočnom živote je Ben Stiller presným opakom toho, čo vidíme na striebornom plátne. V drvivej väčšine rozhovorov pôsobí herec ako pokojný a skromný muž. Hill uvádza, že počas spoločného rozhovoru neurobil Stiller ani jednu ironickú či vtipnú poznámku. Podľa slov autora pôsobil až sebakriticky, pričom svoj momentálny životný status opísal ako „*the funny guy's mid-career crisis*, teda akási kariérna kríza vtipného muža.⁴¹

Aj keď v ranom období svojej kariéry figuroval v menších dramatických filmoch – *Polnoc nikdy nekončí* (Permanent Midnight, 1998, David Veloz), *Efekt nula* (Zero Effect, 1998, Jake Kasdan) – viac známy bol práve vďaka komediálnemu herectvu. Tento fakt mal za následok spomínanú kariérnu krízu. Stiller sa od začiatku označoval za serióznejšieho umelca, ktorý sa venuje vlastným projektom. Filmové štúdiá ho napriek tomu nepovažovali za nič iného, než komediálneho herca. Aj keď počas ranej kariéry vytvoril dramatické projekty, proces ich výroby opísal ako tlačenie balvanov do kopca.⁴² Hill na celú problematiku poskytol vlastný názor, a síce: „Ak sa vám raz zasekne miešok v zipse, z ucha vám visí sperma, predstierate výbušnú hnačku a tak ďalej, štúdiá vám skrátka nedôverujú pri serióznych filmoch.“ Z toho vyplýva, že aj napriek úspešným snímkam, ktoré dominovali svetovým rebríčkom, Stiller pociťoval vnútorný nepokoj a mrhanie svojho hereckého potenciálu. Z toho dôvodu sa rozhodol opustiť filmovú sféru na dobu neurčitú a vrátiť sa tam, kde začínal – k divadlu. Zahral si v dráme *This Is How It Goes* od režiséra Neila LaButea, s ktorým v minulosti spolupracoval na komediálnej dráme *Tvoji priatelia a susedia* (Your Friends & Neighbors, 1998). LaBute tvrdí, že Stiller „nie je len ďalšia zábavná tvár“⁴³ a jeho herectvo ponúka veľkú dávku presahu. Keďže herec stvárňoval postavu mimo svoj klasický archetyp, bolo otáznne, ako túto zmenu prijme publikum. Inými slovami, či Stiller vôbec zvládne zahrať postavu s negatívnymi atribútmi a či ho jeho hviezdny obraz neprevalcuje.⁴⁴

K tejto téme sa vyjadril americký dramatik a režisér George C. Wolfe, pričom poznamenal, že Stillerova *star-size persona* (v rámci hry) nepôsobila nijak rušivo, pretože sa jedná o monštruózne talentovaného herca. Stiller sa na plátne často javil ako chameleón s komediálnym darom, pretože dokázal pretvárať svoje telo a tvár na stvárnienie rôznych úloh. Podľa slov Logana Hilla pripomínalo Stillerove herectvo akúsi nahnevanú verziu komika

⁴¹ Tamže.

⁴² Tamže.

⁴³ Tamže.

⁴⁴ Tamže.

Jerryho Lewisa v kombinácii s *Looney Tunes* (1930-súčasnosť, Leon Schlesinger, Hugh Harman, Rudolf Ising). Na základe toho bolo nezvyčajné vidieť herca pokojného a sebaistého v postave rasistu.⁴⁵

3.6. Zhrnutie

Z toho vyplýva, že aj napriek úspešnej kariére komediálneho herca, pociťoval Stiller nedostatok slobody na to, prejsť plnohodnotne svoje herecké nadanie. Vo filmovom priemysle disponoval zavedeným statusom komika, ktorý istým spôsobom limitoval umelecké ambície. Počas prestávky od filmového priemyslu, kedy sa vrátil späť na javisko divadla, presvedčil publikum, že jeho presah siaha až za hranice komédie. Aj keď sa v druhom desaťročí objavil v sequeloch úspešných komediálnych projektov, režiséri ho začali postupne obsadzovať do komorných, dramatických úloh.

⁴⁵ Tamže.

4. Analýza hereckého štýlu

V danej kapitole aplikujem metodologický aparát syntézy troch prístupov Jamesa Naremore, Richarda Dyera a Andrewa Klevana. Na analýzu jednotlivých snímok bude zvolený nasledovný pracovný postup. V podkapitole zaoberajúcej sa hraničnými a rétorickými kódmi rozoberiem, do akej miery sa na konštrukcii Stillerovho prejavu podieľali prvky filmovej techniky (kamera, zvuk, hudba). Aby som to uviedol na pravú mieru, zameriam sa napríklad na to, aké typy záberov snímajú hercov prejav. Podstata expresívnych a harmonických kódov spočíva predovšetkým v tom, identifikovať mimické, gestické a vokálne zložky, ktoré Stiller uplatnil pri stvárnení konkrétnej postavy. Do tejto kategórie spadá aj akási harmónia daného prejavu. Inými slovami, v akej rovine Stiller udržiaval ostentatívnosť charakteru postáv. Napokon, účel antropomorfných kódov spočíva v tom, do akej miery jednotlivé zložky mizanscény participovali vo výslednom hereckom výkone. V závere analýz budem schopný určiť rozsah využitia týchto piatich kódov herectva a ich celkový vplyv a vývoj Stillerovho hereckého štýlu.

4.1. Niečo na tej Mary je

Snímka *Niečo na tej Mary je* od Petera a Bobbyho Farellyovcov je v poradí treťou snímkou v ich režisérskom portfóliu. Z hľadiska komediálneho žánru sa jednalo o veľký medzník, keďže v dobe vzniku filmu nebolo bežné, aby projekty z tejto oblasti disponovali ratingovým hodnotením R, teda neprístupný mládeži do 16 rokov. Aj napriek tomu rozpútal nečakaný divácky ohlas a v podstate zachránil kariéru oboch režisérov.⁴⁶

Ako je spomenuté v podkapitole *Komediálne úlohy vo filmoch*, táto snímka predstavovala významný medzník taktiež v kariére samotného Stillera. V dôsledku pozitívneho diváckeho a kritického ohlasu, dalo stvárnenie postavy Teda Stroehmanna za vznik širokému povedomiu o Stillerovom nadaní pre komediálne herectvo a stanovilo smer, ktorým sa začala uberať jeho kariéra hollywoodskeho herca. Toto tvrdenie zohrávalo rozhodujúci faktor pri selekcii daného filmu k analýze.

⁴⁶ LIEBENSON, Donald. 'There's Something About Mary' at 20: Its creators and actors share memories of risky scenes (hello, hair gel). *Los Angeles Times* [online]. 16. 8. 2018 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/entertainment/movies/la-ca-mn-something-about-mary-anniversary-20180816-story.html>.

4.1.1. Hraničné a rétorické kódy

Kameraman Mark Irwin preukázal svoju schopnosť zaznamenávania humornej akcie s bizarným podtónom už pri debutovej snímke bratov Farrellyovcov, *Blbý a blbší* (Dumb and Dumber, 1994). Tento typ humornej akcie v kombinácii s fyzickými kreáciami je pre *Niečo na tej Mary je* kľúčový, pretože dáva za vznik štýl herectva, ktorým sa Stiller vyznačoval v neskorších komediálnych projektoch svojej kariéry. Aby bol výsledok čo najefektívnejší, je potrebné danú akciu nasnímať spôsobom, aby v centre pozornosti figuroval predovšetkým herec, prípadne okolie, s ktorým prichádza počas hereckého výkonu do kontaktu.

Na zaznamenanie tohto typu fyzickej akcie za účelom komédie používa Irwin pri kameramanských postupoch konvenčné typy snímania postáv, medzi ktoré patria primárne záber z celku a polo celku. Prostredníctvom nich dostáva priestor Stillerov extravagantný herecký štýl založený na prehnanej gestikulácii. Ako príklad uvediem niekoľko pamätných scén. V prvej scéne sa postava Teda nachádza v kúpeľni rodičov Mary, pričom si v dôsledku nepozornosti zasekne miešok do zipsu na nohaviciach. Scéna je založená na záberoch amerického plánu, aby poskytla dostatočný priestor chaotickému herectvu Bena Stillera. Postavením chrbtom proti kamere dáva najavo svoj pocit zahanbenia (obrázok 1). Tento typ záberov prechádza plynulo do detailov, aby vynikla práca s mimikou znázorňujúca bolesť a zahanbenie.

Obrázok 1

Druhá scéna sa nachádza približne v tretej štvrtine filmu, kedy na Teda zaútočí rozzúrený pes Puffy. Snímanie z celku umožňuje recipientovi prehľadne sledovať prebiehajúcu akciu. Dôraz je opäť kladený na Stillerov extravagantný herecký prejav, ktorý v určitých aspektoch pripomína subžáner *slapstick comedy* – budovanie komédie prostredníctvom násilia.

Stiller sa počas zápasu hádže o podlahu, naráža do nábytku a napokon násilne pacifikuje domáce zviera (obrázok 2). K vytvoreniu finálneho dojmu pomáha okrem kamery ďalšia filmová technika – strih. Vďaka rapidnej strihovej skladbe pôsobí Stillerove herectvo energicky, no zároveň koherentne udržiava komediálnu atmosféru.

Obrázok 2

Ďalší typ záberov, ktorý som okrajovo spomenul už vyššie, sa zakladá na snímaní z detailu a polo detailu. Mimo „akčné“ sekvencie je tento druh záberov uplatnení v momentoch, kedy hlavná postava interaguje s ďalšími postavami. Ted Stroehmann je muž, ktorý priťahuje trápne situácie ako magnet. V dôsledku toho bývajú aj bežné konverzácie zdrojom humorných momentov s dávkou trápnosti. Detailné zábery umožňujú bezprostredne zaznamenať Stillerovu schopnosť pracovať s mimikou v dôsledku reakcii na trápne okamihy, ktorými si jeho postava prechádza.

Väčšina scén je snímaná staticky z jedného miesta, avšak počas určitých momentov dejovej akcie využil Irwin techniku nazývanú *panning*, teda švenkovanie. Pozícia kamery ostáva na mieste pričom často kopíruje pohyby hercov. Pozornosť je tým pádom sústredená na aktéra a jeho herecký prejav. V dôsledku toho dokáže vyniknúť práca s mimikou, gestikulácia či pohyb tela.

4.1.2. Expresívne a harmonické kódy

Počas syžetu má divák možnosť sledovať dve časové obdobia v lineárnom poradí. V úvode filmu sa ocitáme v roku 1985, kedy sledujeme šestnásťročného Teda v podaní Bena Stillera – práve na tomto faktore závisí komediálny kontext pasáže. V tom čase tridsaťtiročný herec sprostredkováva akúsi vlastnú variáciu, či paródiu, na typického outsidera zo strednej školy. Charakter hanblivého teenagera pôsobí vtipným, až trápnym dojmom. Stillerova reč tela

je založená na tom, aby reflektovala povahové atribúty postavy. Ako príklad uvediem prvú scénu snímky, kedy sa Ted prihovára spolužiačke ohľadom maturitného plesu. Aby Stiller dosiahol čo najvýraznejší dojem hanblivého outsidera, modeluje svoje telo do zhrbenej polohy, prestupuje z nohy na nohu a svoje repliky adresuje neistým dojomom bez náznaku sebavedomia. Zapojenie mimických svalov taktiež odpovedá tomuto opisu. Štýl adresovania a dikcia niektorých replík kopíruje rétoriku nerda, ktorý sa snaží pôsobiť drsne a zároveň frajersky. Hlasové zafarbenie ostáva bez výraznej zmeny, čím sa vlastne dostávam k spomínanému komediálnemu kontextu. Recipientovi je zrejmé, že sleduje Stillera v prestrojení (obrázok 3). Ak by sa tvorcovia snažili dosiahnuť realistické znázornenie stredoškolského chlapca, obsadili by do tejto role mladého herca s familiárnymi črtami tváre, aké má Ben Stiller. Dovolím si však tvrdiť, že v takom prípade by komediálna pointa dosiahla len polovičný výsledok. Stiller počas ranej tvorby v *The Ben Stiller Show* v podstate založil svoj komediálny prejav v znázorňovaní rôznych druhov postáv, bez ohľadu na ich vek. Počas scény so zaseknutým mieškom v zipse dostáva priestor spomínaný groteskný charakter, pripomínajúci komédiu založenú na násilí. Stiller však ostáva verný postave šestnásťročného mladíka. To znamená, že aj keď jeho postava zažíva neopísateľnú bolesť, reč tela korešponduje opisu zahanbenia a trápnosti.

Obrázok 3

Kadencia reči dospelého Teda pôsobí ráznejšie a sebaistejšie. Stále pociťuje smútok z nenaplnenej lásky – v dôsledku toho je Stillerov prejav sprevádzaný prestávkami medzi slovami a dlhými povzdychmi. Štýl reči je viac hovorovejší, častokrát počas vety opakuje niektoré slová či prvé slabiky slov po sebe. Tým dodáva postave akýsi nervóznejší charakter. Fyzické herectvo je pozdvihnuté na novú úroveň. Vo väčšine humorne-násilných pasáží, necháva Stiller manipulovať so svojim telom ako s handrovou bábikou (vypočúvacia scéna na

polícanej stanici). Gestická zložka herectva prechádza do excentrickejšieho prejavu s dávkou afektu pre zvýraznenie potrebnej emócie (bolesť, smútok, radosť). Tento typ akéhosi emočného prehrávania je zreteľný v poslednej scéne filmu, kedy Ted opúšťa dom Mary so zlomeným srdcom. Stillerov prejav prechádza do afektovaného plaču, sprevádzaného křčovitým výrazom smútku na tvári a kvílivými zvukmi naznačujúcimi plač. Na druhú stranu, počas bežnej interakcie s postavami absentuje akékoľvek použitie výrazných mimických či gestických prejavov. Reč tela pôsobí až obyčajne, neutrálne – mimika tváre značí mierne zmraštenie obočia. Tým vzniká akési hyperbolické striedanie hereckého prejavu, kedy v niektorých scénach pôsobí dojmom neherectva, v ďalších scénach prehráva až moc.

4.1.3. Antropomorfické kódy

Opäť sa zameriam na dve roviny vyobrazenia hlavnej postavy Teda: mladšiu a dospelú verziu. Kostým mladšieho Teda korešponduje s vekom, dobou a spoločenským statusom, ktorý má predstavovať. Oblečenie pozostáva prevažne z ležérneho školského oblečenia - semišovej mikiny, pásikavého trička s golierom a hnedých upnutých nohavíc. Výzor dopĺňajú strapaté dlhé vlasy a zubný strojček, ktorý opticky zväčšuje čeľusť hlavnej postavy. Následne má v deji oblečený plesový outfit v podobe absurdne prekombinovaného spoločenského smokingu (obrázok 4). Obidva typy kostýmov pôsobia komickým dojmom primárne z toho dôvodu, že ho má oblečený samotný Stiller, ktorý sa svojou anatómiu výrazne odlišuje od stredoškolského študenta.

Obrázok 4

Kostým dospelého Teda je taktiež zvolený tak, aby vyjadroval vek, dobu a spoločenský status. Vo väčšine scén má postava oblečené voľné rifľové nohavice, tričko s potlačou a mikinu, prípadne sveter (obrázok 5). Tento typ kostýmu sa hodí na zvýraznenie akejsi

obyčajnosti muža strednej triedy. Účes je oproti mladšej verzii o poznanie kratší, avšak, jeho podoba naďalej pôsobí strapatým, neupraveným dojmom.

Obrázok 5

Naprieč filmom absentuje akékoľvek použitie objektívneho korelátu, s ktorým by bola konštruovaná, reflektovaná alebo spojovaná osobnosť hlavnej postavy.

4.1.4. Zhrnutie

Ako som už niekoľkokrát spomenul, snímka *Niečo na tej Mary je* predstavovala razantný míľnik v Stillerovej kariére komediálneho herca. Nielen že sa vďaka stvárneniu postavy Teda Stroehmanna dostal medzi poprednú hereckú smotánku, taktiež tu stanovil akési konvencie hereckého prejavu, ktoré sprevádzali jeho nasledovné filmové role. Reč je o akejsi variácií na slapstick comedy, počas ktorej herec predvádza fyzické kreácie za účelom pobavenia (ďalej použitý napríklad v *Foter je lotor* a *Noc v múzeu*). Podľa slov Stillera, počas natáčania filmu nosil v hlave jednu myšlienku: „Bud’ to bude veľmi vtipné a ľudia si to užijú, alebo nám to všetkým zničí kariéru.“⁴⁷

Tedov dejový oblúk ponúka pestrú plejádu humorných situácií, ako napríklad zaseknutie miešku v rozparku, roztržka s mentálne indisponovaným bratom Mary, či heroický súboj proti psovi v obývačke. Tieto scény sa vyznačujú násilným charakterom za účelom zosmiešniť danú postavu. Herecký štýl je budovaný prevažne na tomto faktore, pričom najviac priestoru dostáva fyzický aspekt Stillerovho prejavu.

⁴⁷ Ben Stiller reveals inspiration behind his most iconic characters. In: *YouTube* [online]. 14. 2. 2021 [cit. 2023-04-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pnwjQT5H4o&ab_channel=60MinutesAustralia.

4.2. Zoolander

Po úspechu krátkeho, štvorminútového skeču z roku 1997, začal Stiller spoločne s komikom Drakeom Satherom rozmýšľať nad spôsobom, ako predstaviť charakter svojrázneho manekýna na poli celovečerného filmu. K tomuto projektu prizvali ďalšie herecké figúry, medzi ktoré patrili napríklad Owen Wilson, Will Ferrell, Christine Taylor, Mila Jovovich či Jon Voight. Premiéra bola stanovená na 28. septembra roku 2001, avšak, nešťastné udalosti útoku 9/11 zapríčinili nezáujem zo strany publika. V nasledujúcich rokoch však film nadobudol označenie kultovej klasiky a spätne obdržal pozitívne ovácie.⁴⁸ O tom svedčí aj fakt, že sa častokrát umiestňuje v rebríčkoch najlepších komédií všetkých čias (Cosmopolitan, BBC).

Ak nepočítam krátkometrážne skeče a dva predošlé celovečerné filmy (*Bolestná realita* a *Opravár*), *Zoolander* je prvý komediálny, dlhometrážny projekt, v ktorom Stiller stvárnil hlavnú postavu a zároveň korigoval priebeh natáčania z režisérského kresla. Do tohto procesu bol mimoriadne zainteresovaný a podľa slov štábu a hereckých kolegov prejavoval unikátny cit pre detail.⁴⁹

4.2.1. Hraničné a rétorické kódy

Kameraman Barry Peterson (v budúcnosti so Stillierom spolupracoval na filmoch *Starsky & Hutch* a *Susedská hliadka*) znázornil optiku sveta modelingu skrz tradičné kameramanské postupy. Prvoradým stanoviskom bolo, aby čo najvýraznejšie vynikol koherentný herecký prejav Bena Stillera čoby svetoznámeho manekýna. Pre Petersona sa jednalo o jeho prvý štúdiový film. Predtým sa venoval výhradne reklamám, medzi ktoré patrili napríklad projekty pre Super Bowl. Stiller predniesol predstavu, aby *Zoolander* z kameramanského hľadiska pripomínal snímku *Mandžuský kandidát* (The Manchurian Candidate, 1962, John Frankenheimer).⁵⁰

Aj keď bola postava Dereka Zoolandera na poli amerického publika všeobecne známou, tvorcom stále ostávala povinnosť oboznámiť s osobnosťou egocentrického modela aj neznalých recipientov. Z toho dôvodu je prvé predstavenie s touto postavou snímané estetikou interview, ktoré sú typické pre módne magazíny typu *Vogue* alebo *GQ*. Peterson začína montáž záberom z celku, zachytávajúcim Dereka v kostymérskom kresle a v obkolesení make-up artistiek.

⁴⁸ BUSS, Andrew. "But Why Male Models?": An Oral History of Zoolander. *Vanity Fair* [online]. 30. 9. 2021 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2021/09/zoolander-20th-anniversary-oral-history>.

⁴⁹ Tamže.

⁵⁰ Tamže.

Stiller je otočený smerom proti kamere a jeho výzor je zatiaľ neznámy – divák počuje len jeho hlas. Nasleduje rapidná montáž záberov z veľkého detailu, ktorá odhaľuje časti Stillerovho tela (oči, prsty, uši) v procese skrášľovania. Pasáž končí detailným záberom na dramatické otočenie herca smerom ku kamere, pričom dôraz je kladený na Stillerovu prácu s mimikou (obrázok 6). Je teda zreteľné, že Peterson pracoval s diváckym očakávaním, v dôsledku čoho dostáva Stiller dostatočné množstvo času na akési navnadenie recipienta. Počas rozhovoru prechádza záber striedavo od Stillera k herečke Christine Taylor, stvárňujúcej reportérku Matildu. Táto dynamika medzi hercami je snímaná štýlom pripomínajúcim ručnú kameru – obraz sa hýbe a je mierne nestabilný.

Obrázok 6

Voľba záberov v priebehu filmu je prispôbená tomu, aby dodávala čo najväčší možný priestor a dôraz na herecký výkon Bena Stillera. Ako spomínam vyššie, detailné zábery zobrazujúce Stillerovu prácu s mimikou nachádzajú svoje využitie viackrát naprieč syžetom snímky. Počas stretnutia hlavnej postavy s jeho rivalom Hanselom (Owen Wilson), je opäť prítomné dynamické striedanie detailných záberov na tváre oboch hercov. Na zdôraznenie dramatickosti danej scény je taktiež použitá technika spomaleného záberu.

Spomalené zábery sú následne použité ešte niekoľko krát – napríklad sekvencia v bani. Prostredníctvom záberu z podhľadu sledujeme Stillerovu variáciu na „cat walk“ – štýl chôdze, ktorý uplatňujú modeli na móle počas módnej prehliadky (obrázok 7).

Obrázok 7

4.2.2. Expresívne a harmonické kódy

Ako tvrdí James Naremore, v profesionálnom herectve si film vyžaduje absolútnu koherenciu – všetci hrajú *in character*.⁵¹ Ben Stiller sa do postavy Dereka Zoolandera vložil s maximálnym nasadením, v dôsledku čoho doručil koherentný herecký prejav, založený na dôkladnej práci s mimikou, hlasom a gestami.

Na rozdiel od predošlých snímok, kde Stiller využíval dôkladnú prácu s mimickými svalmi len pri explicitnom vyjadrovaní určitých druhov emócií, v Zoolanderovi túto zložku uplatňuje takmer nepretržite. Aby docielil výzor manekýna, modeluje výraz tváre do akejsi grimasy, pozostávajúcej z našpúlených pier, doširoka otvorených očí a zdvihnutého obočia. Vďaka tomu vznikol dnes už legendárny trademark postavy Zoolandera, pohľad *blue steel*. Herec sa v rozhovore s Grahamom Nortonom rozhovoril o tom, že skutočnou inšpiráciou pre tento typ výrazu pochádzal od jeho manželky, ktorá povedala, že sa tak tvári počas česania vlasov.⁵²

Stiller prispôbil charakteru okrem výrazu tváre taktiež vokálne predispozície. Farba hlasu je ozvláštnená o prízvuk na štýl Marilyn Monroe⁵³, v dôsledku ktorého dostáva charakter postavy prvok absurdnosti. Divák tým pádom naberá dojem toho, že Derek nie je úplne rozumná postava, pretože akákoľvek veta znie v Stillerovom podaní prosto a humorne. Ako

⁵¹ NAREMORE, *Acting in the Cinema*, s. 68–82.

⁵² Ben Stiller talks about Zoolander – The Graham Norton Show: Episode 9 Preview – BBC One. In: *YouTube* [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2mrA2HP9kTs&ab_channel=BBC.

⁵³ Ben Stiller on Zoolander I Film4 Interview. In: *YouTube* [online]. 20. 5. 2015 [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iJuYIIUS3Ls&ab_channel=Film4.

príklad môžem uviesť repliku „Do you ever think that maybe there’s more to life than being really, really... really ridiculously good looking?“⁵⁴ Už samotné vyznenie danej repliky pôsobí absurdne.

Autorka Brenda G. Weber napísala, že niektoré filmy upozorňujú na Stillerovu nízku postavu. Aj napriek tomu, že má herec športové telo, častokrát hrá úlohu prostého muža. Jessica Winter opísala Stillera ako pevne zovretého vorkoholika, ktorého prsné a mozgové svaly sa vlnia v rytme.⁵⁵ Vďaka stvárneniu postavy manekýna Zoolandera dostal konečne príležitosť ukázať aj túto prednosť. V dôsledku toho všeobecne postúpila zložka telesného herectva. Štýl chôdze postavy je prispôsobený tomu, aby verne kopíroval predvádzanie modelov počas módnjej prehliadky. Stiller pridal postave pár charakteristických znakov ako napríklad Derekovu neschopnosť otočiť sa do ľavej strany, na základe čoho vždy predvádza elegantnú otočku aby dosiahol požadovaný smer. Taktiež počas rôznych situácií zastaví v prebiehajúcej akcii, aby predviedol efektívnu pózu a tým zdôraznil svoju osobnosť manekýna. Niečo podobné môžeme vidieť v scéne na cintoríne, kedy Derek spoločne s Matildou utekajú pred paľbou. Stiller sa počas úteku z miesta zastaví, zapózuje do kamery a pokračuje v behu (obrázok 8).

Obrázok 8

Na princípe akýchsi manieroch manekýna je založená aj pasáž v bani. Zatiaľ čo okolité postavy vykonávajú ťažkú manuálnu prácu, Stiller prechádza do afektu, aby zdôraznil Derekovu neschopnosť adaptovať sa v prostredí mimo svet modelingu. Dôležitým prvkom expresívneho prejavu boli taktiež fyzické scény, v ktorých postava Dereka predvádza náročné bojové kreácie v podobe úderov, výkopov a sált. Vtedy je Stillerov pohyb tela akčný

⁵⁴ *Zoolander* [film]. Réžia Ben STILLER. USA, 2001.

⁵⁵ WEBER, *Shining in Shadows*, s. 79.

a energický. Pre zdôraznenie emócií zapája taktiež mimickú a vokálnu zložku na znázornenie bojových výkrikov.

Svoju mieru uplatnenia vo filme našli aj rôzne improvizované vsuvky. Ako príklad môžem spomenúť pasáž, počas ktorej vedie Derek konverzáciu s bývalým modelom, J. P. Prewettom (David Duchovny). Prewett prezradí Derekovi temné tajomstvo ohľadom manekýnov, na čo hlavná postava zareaguje replikou „Why male models?“ Následne, sa Derek znovu opýta „But why male models?“ – zopakovanie otázky je výsledkom Stillerovej improvizácie, pretože si nevedel spomenúť na vetu, ktorú má jeho postava predniesť. Duchovny sa nenechal vyvieť z miery, pričom na Derekovu otázku odpovedal trefne „You serious? I just... I just told you that a moment ago.“⁵⁶

Kombinácia Stillerovho verbálneho a neverbálneho prejavu funguje koordinovane a tým dosahuje maximálnu expresivitu.

4.2.3. Antropomorfické kódy

Stiller počas stvárňovania excentrického manekýna vystriedal pestrú plejádu rôznych extravagantných kostýmov. Šatník postavy pozostával predovšetkým z komicky vyzerajúcich kúskov oblečenia symbolizujúcich štýl obliekania legendy mužského modelingu. Taktiež dodávali Stillerovmu hereckému prejavu potrebnú dávku absurdnosti a uveriteľnosti charakteru. Za zmienku stojí napríklad oblek z hadej kože, celotelový červený overal so zvýraznenými prvkami v oblasti hrude a brušných svalov alebo modrý úbor na spanie s vzormi tučniakov (obrázky 9 a 10). Kostýmový dizajnér David C. Robinson sa k tomu vyjadril nasledovne: „Oblečenie musí byť naozaj vtipné na základe kontextu, v ktorom sa nachádza. Ako napríklad, keď Derek prišiel na pohreb celý v bielom, alebo keď si do uhoľnej bane vzal oblek z pytóna zladený s batožinou.“⁵⁷ Najväčší podiel na celkovej podobe vizáže postavy má primárne ikonický účes, ktorý funguje ako finálna bodka kostýmu. Z hľadiska make-upu má symbolickú hodnotu predovšetkým tmavý a abstraktný vzor, prítomný počas konfrontácie hlavnej postavy s manažérom Maurym Ballsteinom (Jerry Stiller). Ten pomáha znázorniť smútok (obrázok 11), ktorý Derek prežíva po tom, ako sa dozvie pravdu o svojej spolupráci s módnym návrhárom Jacobimom Mugatom (Will Ferrell).

⁵⁶ COY, Bronte. 16 years on: What you never knew about Zoolander. *News.com.au* [online]. 11. 9. 2017 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.news.com.au/entertainment/movies/16-years-on-what-you-never-knew-about-zoolander/news-story/ed99c5eb7a0e601ec029b7fb8272bb2c>.

⁵⁷ BUSS, Andrew. “But Why Male Models?”: An Oral History of Zoolander. *Vanity Fair* [online]. 30. 9. 2021 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2021/09/zoolander-20th-anniversary-oral-history>.

Obrázok 9

Obrázok 10

Obrázok 11

Medzi predmetmi, s ktorými prichádza Derek do kontaktu stojí za zmienku napríklad miniatúrny telefón. Ten môže symbolizovať snahu tvorcov predpovedať vývoj technológie, pričom je zrejmé, že práve svetoznámy manekýn bude vlastniť najnovší výdobytok medzi telekomunikačnými zariadeniami. Za objektívny korelát by som to ale neoznačil, keďže sa nijak výrazne nepodieľa na konštrukcii charakteru postavy.

4.2.4. Zhrnutie

Návrat postavy extravagantného manekýna Dereka Zoolandera v podobe celovečerného filmu umožnil Stillerovi predviesť viac fyzický štýl hereckého prejavu, ktorý naposledy uplatnil v snímke *Ťažké váhy* (Heavyweights, 1995, Steven Brill) v roli táborového inštruktora Tonyho Perkinsa. Primárny rozdiel medzi týmito dvomi postavami spočíva podľa slov Stillera v tom, že Derek je namiesto Tonyho sympatická, kladná postava s dobrou muskulatúrnou stránkou tela.⁵⁸ Expresívne zložky prejavu umožňujú Stillerovi naplno uchopiť podstatu postavy a predviesť koherentný, komediálny výkon – tie sú vo filme využívané dominantne nad ostatnými kódmi herectva. Výrazný vplyv má taktiež kostýmová zložka. Prostredníctvom nej dotvára finálny obraz postavy a prispieva tým ku konštrukcii charakteru.

4.3. Tropická búrka

Stiller dostal nápad natočiť *Tropickú búrku* ešte v ranom štádiu kariéry hollywoodskeho herca, konkrétne počas natáčania vojnovnej drámy *Ríša slnka*.⁵⁹ Vychádzal pri tom zo skúseností ostatných hercov na pláci, ktorí na žiadosť Spielberga museli prejsť vojenským výcvikom kvôli väčšej autenticite. Vo výsledku, väčšina kritikov a divákov označuje *Tropickú búrku* za jednu z najlepších snímok Bena Stillera.⁶⁰

Ak porovnam dej filmu so skutočným životom Stillera, je medzi nimi možné zaregistrovať istú analógiu. Hlavnou postavou snímky je akčná hviezda Tugg Speedman, ktorý sa márne pokúša presvedčiť filmové štúdiá a široké publikum o svojom hereckom presahu siahajúcom za hranice akčného žánru. V predošlej kapitole som rozobral kariérnu krízu, prameniáciu zo Stillerovej frustrácie spôsobenej limitovaním hereckého potenciálu

⁵⁸ Ben Stiller on Zoolander & His Relationship With Jennifer Aniston | Explain This | Esquire. In: *Youtube* [online]. 22. 2. 2022 [cit. 2023-04-10]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=4taFNTZCZAU&ab_channel=Esquire.

⁵⁹ WTF Happened to BEN STILLER. In: *YouTube* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=vPX_wjhpjNw&ab_channel=JobloOriginals.

⁶⁰ VASQUEZ, Lane. Ben Stiller Found Inspiration For 'Tropic Thunder' In A Unique Place. *The Things* [online]. 3. 8. 2021 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.thethings.com/ben-stiller-tropic-thunder-inspiration/>.

v komediálnom žánre. Je teda možné, že pri konštrukcii postavy čerpal z vlastných skúseností, ktoré sa rozhodol prostredníctvom filmu predostrieť širokému publiku.

4.3.1. Hraničné a rétorické kódy

Tvorcovia sa rozhodli pre originálny postup, ako diváka oboznámiť s hlavnými postavami. Film začína nekonvenčne sekvenciou troch filmových trailerov a jednej reklamy na energetický nápoj, ktoré fungujú primárne ako satira na vtedajší hollywoodsky priemysel. Stillerova postava, herec stereotypných akčných filmov, je predstavená skrz CGI ukážku, doplnenú o dramatický hlas rozprávača. Pohľad kamery pomocou rapídneho zoomu prechádza z veľkého celku do polo detailu, pričom v centre pozornosti ostáva Stiller v drsnom oblečení (obrázok 12). Na docielenie čo najlepšej estetiky repetitívnych a prvoplánových akčných filmov, prednesie herec repliku „Who left the fridge open?“⁶¹ parodujúcu ikonické hlášky na štýl Arnolda Schwarzeneggera. Na základe tejto pár minútovej ukážky získa recipient základné informácie o postave, ktorú Stiller stvárňuje. Taktiež je možné prostredníctvom afektovaného hereckého prejavu identifikovať časť z atribútov fiktívneho herca Tugga Speedmana.

Obrázok 12

Aby vyniklo okolie prírody vietnamskej džungle spoločne s hercom v zábere, použil kameraman John Toll – *Statočné srdce* (Braveheart, 1995, Mel Gibson), *Posledný samuraj* (The Last Samurai, 2003, Edward Zwick) – primárne typy snímania z amerického plánu a polo detailu, v kombinácii s celkom a veľkým celkom. Počas scény, kde Stiller spoločne s Robertom Downeym Jr. odohrávajú scénu z fiktívneho filmu, prechádza záber striedavo prostredníctvom

⁶¹ *Tropická búrka* [film]. Réžia Ben STILLER. USA, 2008.

techniky záber-protizáber, pričom bezprostredne zaznamenáva afektovaný prejav oboch hercov.

Tradične sa v snímke nachádzajú pasáže, v ktorých je plynulo prechádzané medzi jednotlivými typmi záberov. Napríklad, počas scény, kde sledujeme Stillera schovávajúceho sa pred búrkou, začína sekvencia širokým záberom z pohľadu na vrcholky stromov. Následne začína obraz klesať, až odhalí herca v provizórnom úkryte pred dažďom. Za sprievodu dramatickej hudby začne pomalý zoom na Stillerovu tvár, ktorá je osvetlená jediným zdrojom svetla v scéne, iPodom (obrázok 13). Detailný záber je členený do bodovej kompozície, v dôsledku čoho sa Stillerova tvár dostáva do centra obrazu a pomocou spodného svietenia vyniká jeho mimické herectvo znázorňujúce strach.

Obrázok 13

4.3.2. Expresívne a harmonické kódy

Podobne ako pri filme *Zoolander*, Stiller zaujal okrem pozície herca aj funkciu režiséra. Z toho dôvodu mohol herecký štýl konštruovať na základe vlastného uváženia, v dôsledku čoho pôsobí konečný prejav uvoľnene a zároveň ukotvene. To znamená, že aj keď herectvo korigoval podľa vlastného uváženia, často dbal na odozvu od hereckých kolegov čím sa vyhol prílišnému prehrávaniu a nadbytočnému afektu. V priebehu filmu strieda akési dve polohy hereckého prejavu, pričom tá druhá je rozdelená na dve menšie podkategórie.

Prvá poloha predstavuje postavu herca Tugga Speedmana, akčnú hviezdu Hollywoodu, známou predovšetkým vďaka fiktívnej franšíze *Scorcher*. Už samotné meno postavy vytvára istú formu očakávaní v oblasti povahových atribútov postavy. Opak je ale pravdou, pretože podobne ako jeho predstaviteľ, aj Tuggova rétorika pôsobí pokojným dojmom. Stiller vytvoril charakter herca, ktorý začína byť unavený zo stereotypnej kariéry. Tento faktor sa odráža na

spôsobe hereckého prejavu. Štýl rozprávania a adresovanie replík Stiller prednáša s dávkou povýšenosti, z dôvodu niekoľko ročnej skúsenosti s filmovým priemyslom. Častokrát dáva najavo svoju nespokojnosť so smerom, akým sa produkcia fiktívnej snímky uberá. Podobne ako pri stvárnení postavy Dereka Zoolandera, dostáva Stiller príležitosť predviesť svoje svalnaté telo, ktoré je vo väčšine iných filmov skryté pod vrstvou ležérneho oblečenia. V dôsledku toho dáva za vznik akčným pasážam, počas ktorých predvádza fyzické kreácie (napríklad prestrelka s pašerákmi drog). Druhá poloha v sebe zahŕňa istú dávku *meta humoru*, teda komédie vytváranej na základe seba-uvedomenia (self-referential). V prvej podkategórii stvárňuje postavu z fiktívneho filmu, vojnového seržanta Johna „Four Leaf“ Taybacka. Jedná sa o archetyp klasickej postavy drsného veliteľa jednotky. Prvok meta humoru je obsiahnutý v tom, že Stiller v podstate stvárňuje postavu, ktorá stvárňuje ďalšiu filmovú postavu. Na konštrukciu Four Leafa tým pádom nahliada skrz percepciu Tugga Speedmana. V tejto polohe zotrúva dominantnú časť minútáže snímky. Práca s mimikou a rétorikou je prispôbená tomu, aby korešpondovala s atribútmi drsného muža. Hlasové zafarbenie je položené viac do hĺbky, s miernym chrapľavým podtónom – ozvláštnené o variáciu na južanský prízvuk. Mimické herectvo v sebe zahŕňa zamračenú grimasu, pozostávajúcu zo zmrašteného obočia, prižmúreného oka a vybočenej sánky (obrázok 14). Celkový dojem z polohy dotvára zapojenie fyzickej stránky herectva, počas ktorej sa Stiller/Speedman snaží prispôbiť svoje gestá tak, aby pôsobili čo najviac dôveryhodne a relevantne v závislosti na charakter veliteľa čaty (napínanie svalov, štýl chôdze). Napokon, druhá podkategória ostáva taktiež v rovine fiktívnych filmových postáv. Tugg Speedman sa v minulosti rozhodol cieľiť so svojim herectvom priamo na prestížne ocenenie Akadémie, v dôsledku čoho natočil drámu s názvom *Simple Jack* – príbeh mentálne indisponovaného chlapca s výnimočným darom komunikovať so zvieratami. Dominantou prejavu tohto typu postavy bola predovšetkým práca s vokálnou zložkou herectva, do ktorej Stiller/Speedman zakomponoval rečovú vadu v podobe koktania, aby podtrhol osobnosť postavy. Je dôležité podotknúť, že podstatou tohto typu hereckého prejavu nebolo dôveryhodné stvárnenie osoby s mentálnym hendikepom. Stiller chcel predovšetkým poukázať na absurdnosť až grotesknosť toho, kam až dokáže filmová postava zájsť, aby naplnila svoj cieľ.

Dané polohy sa vo väčšine prípadov navzájom dopĺňajú či prelínajú. Výsledkom toho je typické chaotické herectvo, ktorým sa Stiller vyznačuje v žánri komédie. Ako príklad môžem uviesť scénu vypočúvania v zajateckom tábore drogového kartelu. Sekvencia začína uväzneným Speedmanom, ktorý stále zotrúva v koherentnom prejave seržanta Four Leafa.

Repliky prednáša s dávkou mužnosti a dramatickosti. Následne prechádza plynulo do polohy Tugga Speedmana a tým mení dikciu slovesného prejavu. Štýl reči je rýchly, uvoľnený a s dávkou nadhľadu. Po konfrontácii so šéfom kartelu utrpí postava fyzickú bolesť a ako odpoveď na ňu zakomponuje do vokálnej zložky atribúty prostého Jacka (opakovanie slabík na začiatku slov).

Obrázok 14

4.3.3. Antropomorfické kódy

V tomto prípade sa na konštrukcii hereckého prejavu z veľkej časti podujíma kostýmová zložka. Odev, ktorý Stiller nosí, dopomáha znázorneniu osoby akčného herca vo filme s vojenskou tematikou. Dominantnú časť stopáže nosí hnedozelené vojenské oblečenie pozostávajúce z vesty, taktických nohavíc s vreckami a šatky okolo hlavy. Výzor je následne doplnený o vojenské príslušenstvo, do ktorého patrí samopal, dymovnice a nádoba s vodou. Súčasťou vybavenia je taktiež malá verzia scenáru a mapa znázorňujúca cestu natáčania. Tvár má netradične pokrytú čerstvým strniskom, špinou a menšími povrchovými zraneniami, v dôsledku čoho pôsobí dobrodružne a neohrozene. Odhalené ramená napokon ukazujú menšie tetovanie v podobe lebky, do ktorej je zabodnutý nôž. Je možné spozorovať istú podobnosť s ďalšou ikonickou postavou akčného žánru, Rambom (Sylvester Stalone). Vymenované kostýmové prvky dávajú za vznik archetyp muskulatúrneho hrdinu. V prípade Stillera ide o veľmi netradičnú polohu, avšak keď prihliadnem na fakt, že sa jedná o akúsi formu satiry na tento typ hercov, môžem považovať konečný výsledok za úspešný.

Postava prostého Jacka taktiež disponuje unikátnym kostýmom, ktorý sa podieľa na konštrukcii jeho osobnosti. Zreteľná je opäť inšpirácia ďalším ikonickým charakterom, Forresta Gumpa (Tom Hanks). Súčasťou Jackovho odevu je voľné tričko s dlhým rukávom a takzvané

lancláče, čím zapadá do farmárskeho prostredia fiktívneho príbehu. Výsledný dojem je dotvorený o blond'avú parochňu a umelý chrup, v dôsledku ktorého znie Stillerov prejav komicky (obrázok 15). Tieto doplnky nachádzajú svoje využitie aj neskôr v príbehu, kedy je Speedman donútený odohrať príbeh prostého Jacka pred drogovým kartelom.

Obrázok 15

Napriec naratívom prichádza Stiller do kontaktu s širokým výberom rôznych rekvizít, medzi ktoré patrí spomínané vojenské náčinie či filmový scenár. Podstatným okamihom filmu je pasáž, kedy Speedman pomaly prichádza o rozum a prejavuje známky metodického herectva, v následku čoho sa čoraz viac dostáva do postavy Four Leafa. Počas daždivej scény v lese nedopatrením zabije pandu (jedinú vec, ktorú miluje najviac zo všetkého) a ako dôkaz precitnutia postavy dopĺňa Stiller odev o helmu v podobe odrezanej hlavy pandy. Za zmienku stojí taktiež drevený Oscar, ktorý postava dostane za výkon v zajateckom divadelnom predstavení. Jedná sa o menší paradox, pretože práve úlohou prostého Jacka cielil Speedman na cenu najlepšieho herca, no napokon nebol ani nominovaný.

4.3.4. Zhrnutie

Ako spomínam už v úvode podkapitoly, stvárnenie postavy akčného herca, ktorý chce aby ho Hollywood začal brať ako seriózneho umelca predstavuje istú paralelu na život Bena Stillera. Okrem archetypu svalnatého herca z akčných filmov (ktorého nechce nik brať vážne), je možné zaregistrovať parodické pojetie ďalších typov hollywoodskych aktérov, medzi ktorých patrí napríklad herec uplatňujúci Stanislavského metódu (Robert Downey Jr.), hudobná hviezda s ambíciami preraziť vo filmovom priemysle (Brandon T. Jackson), drogovovo závislý komik (Jack Black), či prehnane snažiaca sa mladá krv (Jay Baruchel). Ako je spomenuté vyššie, Stillerov herecký prejav je v tomto filme založený na seba-referenčnom, uvedomelom

humore, v dôsledku čoho bilancuje medzi jednotlivými polohami a dáva tak za vznik pestrému a nekoherentnému komediálnemu herectvu.

4.4. Greenberg

Režisér Noah Baumbach na snímke spolupracoval spoločne s herečkou a producentkou Jennifer Jason Leigh. Ich cieľom bolo vytvoriť projekt, ktorý by Baumbachovi opäť poskytol príležitosť prepojiť emocionálny príbeh s uštipačným humorom. Pre oživenie hlavnej postavy sa rozhodli osloviť Stillera, ktorý sa nechal počuť, že je veľkým fanúšikom Baumbachovej tvorby, pretože sa mu darí nachádzať humor bez toho, aby sa snažil vyvolať u ľudí smiech. Stiller sa k spolupráci s režisérom vyjadril, že v dôsledku detailnej práce s postavami nebol vôbec priestor na improvizovanie – čo označil ako vzrušujúcu skúsenosť.⁶²

Ak znovu zrekapitulujem Stillerove herecké portfólio za posledných desať rokov (2000 až 2010), všimnem si, že sa v danom časovom horizonte nenachádza žiadny projekt, ktorý by z hľadiska žánru korešpondoval s *Greenbergom*. Z toho vyplýva, že sa jednalo o výraznú odchýlku, vďaka ktorej dostal Stiller príležitosť ukázať svoj herecký rozsah aj mainstreamovému publiku, zainteresovaného primárne v oblasti filmového média.

4.4.1. Hraničné a rétorické kódy

Už samotné propagačné materiály v podobe plagátov a bannerov prezentovali hlavný slogan snímky a definíciu osobnosti postavy Rogera Greenberga: „He’s got a lot on his mind.“⁶³ Inými slovami, Greenberg je postavou, ktorá disponuje bohatým vnútorným svetom. Tento prvok bolo potrebné nejakým spôsobom preniesť na plátno pomocou filmovej techniky, aby dokázalo vyniknúť minimalistické herectvo Stillera v danom filme. V dôsledku toho sa rozhodol kameraman Harris Savides – *Hra* (The Game, 1997, David Fincher), *Zodiac* (2007, David Fincher) – uplatniť predovšetkým zábery z detailu, prostredníctvom čoho dostala priestor Stillerova umiernená práca s mimickou stránkou prejavu. Na druhú stranu, je možné zaregistrovať scény, kde sú naopak využité široké zábery z celku. Tento typ záberov poskytuje Stillerovi dostatočné množstvo priestoru – ten ale využije v opačnom význame. Napríklad, počas scény detskej narodeninovej oslavy vidíme Greenberga, ako stojí v obkolesení neznámych ľudí. Stiller využil veľké množstvo priestoru v zábere, aby znázornil sociálnu

⁶² Making of Greenberg. *Focus Features* [online]. 27. 1. 2010 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.focusfeatures.com/article/making_of_greenberg.

⁶³ *Má toho veľa na mysli*. Oficiálny distribučný slogan filmu.

úzkosť hlavnej postavy (obrázok 16). Ruky má umiestnené vo vreckách nohavíc, prestupuje z nohy na nohu a nervózne pozerá okolo seba. V kombinácii s pomalým zoomom na Stillera, nachádzajúceho sa v strede záberu, vzniká potrebný pocit úzkosti, ktorý dokáže pocítiť aj samotný divák.

Obrázok 16

Savidesova práca s kamerou dokázala vytvoriť istú dávku komornosti. Tá dala za vznik akýsi pocit intimity medzi jednotlivými postavami (obrázok 17). Scény zachytávajúce interakciu medzi Stillerom a postavou Florence (Greta Gerwig) disponujú spôsobom snímania z amerického plánu, ktorý plynulo prechádza do detailného záberu. V dôsledku toho sa obaja herci dostávajú do tesnej telesnej blízkosti, reflektujúcej vzťah medzi danými postavami.

Obrázok 17

Podobne ako v prípade psychologického thrilleru *Zodiac* (scéna taxíku z vtáčej perspektívy), aj tu Savides uplatnil pár nekonvenčných spôsobov snímania. Ako príklad môžem uviesť scénu, počas ktorej Greenberg telefonuje s kamarátom Ivanom (Rhys Ifans). Po ukončení telefonátu ostáva Stiller sedieť na stoličke, pričom sa oko kamery zameriava na jeho odraz v zrkadle. Následne sa kamera začne otáčať okolo svojej osi v dôsledku čoho dôjde k detailnému záberu na Stillerovu tvár (obrázok 18 a 19).

Obrázok 18

Obrázok 19

4.4.2. Expresívne a harmonické kódy

Ak si porovnáme Stillerov herecký prejav v predošlých projektoch s hereckým prejavom v danom filme, bude nám zreteľné, že sa jedná o doposiaľ najrealistickejšiu postavu, ktorú do roku 2010 stvárnil. Môže to byť určené napríklad tým, že Stiller nemal až takú slobodu z hľadiska improvizácie, ako predtým. Samotný herec sa vyjadril, že doposiaľ nemal príležitosť

pracovať na postave, ktorá by bola tak dobre definovaná na stránkach scenára. V dôsledku toho sa mohol sústrediť viac na pochopenie postavy a to, čím si v živote prechádza. Medzi ním a postavou vznikla istá forma empatie, pretože z pomedzi tucet komediálnych charakterov, konečne stvárnil takú, ktorá pôsobí skutočne.⁶⁴

Naprieč filmom udržuje Stiller svoj herecký prejav v jednej rovine. Isté komediálne atribúty v podobe excentrických gest či hyperbolických zmien zafarbenia hlasu išli do úzadia, čím vzniká uzemnený a komorný štýl prejavu. Stillerov spôsob reči korešponduje so spôsobom vyjadrovania, ktorý uplatňuje počas rozhovorov v skutočnom živote (na tento fenomén naráža Hill vo svojom článku). Štýl, akým adresuje jednotlivé repliky pôsobí pokojne, skromne a miestami znudene. Tomu je podnietená aj práca s gestami, pričom často používa rôzne gesticke pohyby, pomocou ktorých dotvára verbálny prejav. Spôsob, akým Stiller narába so svojim telom pre znázornenie osobnosti hlavnej postavy, je taktiež dosť umiernený. Vyvaruje sa prudkým a energickým kreáciám a skôr dáva prednosť strnulej a uvoľnenej reči tela. Túto rovinu si udržuje aj počas milostných scén, kde sa Gerwig naplno poddáva vášni a pokušeniu, zatiaľ čo Stiller zostáva v pomalom tempe, pozostávajúcom zo zvesených rúk pozdĺž trupu, mierne zhrbenej stavby tela a neutrálnej mimiky tváre.

Avšak, vyskytujú sa tu scény, počas ktorých Greenberg prejavuje emócie rozhorčenia či hnevu. Po prvýkrát môžeme niečo také vidieť počas narodeninovej scény v reštaurácii. Stiller prechádza zo strnulej polohy do akéhosi amoku, počas ktorého dáva prienik hlasitému spôsobu prejavu. Počas hádky s Florence ohľadom ich nejednoznačného milostného vzťahu pridáva taktiež fyzický prvok v podobe kopnutia do nábytku (obrázok 20).

Obrázok 20

⁶⁴ Ben Stiller Interview for GREENBERG. In: *YouTube* [online]. 3. 3. 2010 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=ftE6KSD2FQk&ab_channel=Jake%27sTakes.

Vyvrcholenie nastáva v závere filmu, kedy sledujeme konfrontáciu medzi hlavnou postavou a kamarátom Ivanom. Stiller do svojho prejavu zakomponováva prudké pohyby tela s výraznou mimickou zložkou (zamračený výraz, typické zmražené obočie) na znázornenie hnevu a frustrácie, ktorá sa v postave hromadila naprieč celým filmom.

4.4.3. Antropomorfické kódy

Šatník Rogera Greenberga disponuje vo väčšine ležérnym typom oblečenia, pozostávajúceho z voľných bielych nohavíc, ošarpaných tričiek, obnosených svetrov a zimnej bundy bez rukávov (obrázky 21 a 22). Farebné spektrum odevov oplýva odtieňmi hnedej a béžovej, ktoré dopomáhajú konštruovať Greenbergov charakter a povahové atribúty. Kostýmový výtvarník Mark Bridges k tomu poznamenal: „Existuje určitá časť Greenberga, ktorá žije tak trochu v minulosti a vôbec sa neposúva. Má akýsi vzhľad z konca 80. a začiatku 90. rokov, vo farbách, ktoré sa už dnes toľko nevidia – napríklad jeho karamelový bavlnený sveter. Zámerom bolo navodiť pocit minulých čias bez toho, aby to bolo príliš očividné.“⁶⁵ Z hľadiska vizáže si Stiller nechal narásť dlhší typ účesu, než zvyčajne nosí. Vďaka tomu dostáva jeho postava istý ľahkovážny dojem intelektuála.

Obrázok 21

⁶⁵ Making of Greenberg. *Focus Features* [online]. 27. 1. 2010 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: https://www.focusfeatures.com/article/making_of_greenberg.

Obrázok 22

Medzi povahové atribúty postavy patrí taktiež jeho mierna závislosť na používaní jelenieho loju na popraskané pery. Počas minútáže snímky môžeme byť svedkami, ako si ho opakovane aplikuje, zvyčajne v momentoch, kedy sa cíti neisto či nekomfortne (obrázok 23). V závere filmu, kedy sa rozhodne odísť so svojou neterou a jej kamarátkou do Austrálie, zistí počas jazdy v aute, že loj zabudol doma. Práve tento moment sa stáva akýmsi katalyzátorom, v dôsledku ktorého si Greenberg začne uvedomovať, že chce ostať v Los Angeles a urobiť svoj vzťah s Florence. Môžem teda tvrdiť, že sa jedná o jeho objektívny korelát.

Obrázok 23

4.4.4. Zhrnutie

Stvárnenie postavy ľahkovážneho a večne nespokojného Rogera Greenberga nepochybne predstavovalo veľký skok vo vtedajšej Stillerovej kariére. Jeho prejav je na rozdiel od predošlých úloh dosť umiernený a minimalistický. Tomu odpovedá aj využitie jednotlivých

kódov herectva. Po komediálnych filmoch dostal Stiller príležitosť predviesť, že jeho herectvo presahuje žáner komédie a dokáže zvládnuť aj dramatické, komorné úlohy. Najväčšiu zásluhu si odnáša scenár a schopnosť Noaha Baumbacha napísať komplexnú postavu, ktorá pôsobí realisticky a umožňuje tak hercovi pochopiť jej podstatu.

Zo počiatku sa mohlo pozdávať, že obsadenie Stillera do hlavnej úlohy hraničí s problematickým obsadením (Dyer), pretože publikum nebolo zvyknuté na takýto typ postavy v jeho podaní. Tomu odpovedali aj celosvetové zárobky filmu, ktoré činili približne šesť miliónov dolárov.⁶⁶ V porovnaní s predošlým filmom režiséra Baumbacha, *Svadba podľa Margot* (Margot at the Wedding, 2007), išlo výrazný úspech.⁶⁷ Avšak, ak tento faktor aplikujeme na Stillera, zistíme, že jeho predošlý film (*Noc v múzeu 2*) prekonal hranicu 400 miliónov dolárov celosvetovo.⁶⁸ Je potrebné tento fakt brať s nadhľadom, pretože *Noc v múzeu 2* je súčasťou úspešnej franšízy, zatiaľ čo *Greenberg* môžeme označiť ako komornú drámu.

4.5. Tajný život Waltera Mittyho

Film je inšpirovaný rovnomennou poviedkou od autora Jamesa Thurbera z roku 1939. Stiller, ktorý sa aj tentokrát ujal hlavnej úlohy a zároveň réžie, pretransformoval charakter postavy do modernej podoby. Premiéra snímky sa konala počas newyorského filmového festivalu, ktorý každoročne uvádza Film Society of Lincoln Center. Počas premietania Stiller vyjadril isté obavy z toho, ako ľudia daný film prijmu. Bol si vedomí, že ho stále väčšina divákov vníma ako „chlapíka z Noci v múzeu“.⁶⁹ Taktiež v rozhovore pre *The Daytona Beach News-Journal* uviedol, že podobne ako Walter Mitty, aj on sníva o tom, že jeho život bude trochu iný. Inými slovami, chcel by nakrúcať a režírovať viac filmov mimo komédie.⁷⁰ Opäť sa tu tým pádom dostávam k niekoľkokrát spomínanej túžbe vymaniť sa z definície

⁶⁶ Greenberg. *Box Office Mojo* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.boxofficemojo.com/release/rl1381467649/>.

⁶⁷ Film *Svatba podľa Margot* zarobilo celosvetovo 2,9 miliónov amerických dolárov. Dostupné z: <https://www.boxofficemojo.com/release/rl1701021185/>.

⁶⁸ Night at the Museum: Battle of the Smithsonian. *Box Office Mojo* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <https://www.boxofficemojo.com/release/rl2070382081/>.

⁶⁹ CARR, David. Letting a Milquetoast Live Large: Ben Stiller Discusses 'The Secret Life of Walter Mitty'. *The New York Times* [online]. 1. 11. 2013 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/11/03/movies/letting-a-milquetoast-live-large.html>.

⁷⁰ COYLE, Jake. Ben Stiller dreams of a shift with 'Secret Life of Walter Mitty'. *The Daytona Beach News-Journal* [online]. [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://eu.news-journalonline.com/story/news/2014/01/05/ben-stiller-dreams-of-a-shift-with-secret-life-of-walter-mitty/64267232007/>.

komediálneho tvorcu. *Tajný život Waltera Mittyho* síce obsahuje komediálne aspekty, stále z hľadiska žánru dominuje označenie drámy.

4.5.1. Hraničné a rétorické kódy

Keď bol kameraman Stuart Dryburgh – *Alica v krajine za zrkadlom* (Alice Through the Looking Glass, 2016, James Bobin), *Veľký čínsky múr* (The Great Wall, 2016, Yimou Zhang) – oslovený, aby na tejto snímke spolupracoval spoločne s Benom Stillrom, bol nadšený. Vďaka Mittyho osobnosti a jeho dennému sneniu, mohol Dryburgh naplno realizovať svoju kameramanskú predstavivosť. Už od začiatku mu bolo jasné, že ide o jednoznačnú vizuálnu udalosť. V prvých fázach prípravy bolo zrejmé, že je potrebné zreteľne oddeliť Mittyho pracovný, bežný život od výletov do fantázie.⁷¹ Z bonusových materiálov k filmu boli k dispozícii zábery zo zákulisia, ktoré odhaľujú, že pri natáčaní niektorých scén sa za kamerou angažoval aj samotný Stiller, čím výrazne prispieval k budovaniu vlastného hereckého prejavu prostredníctvom filmovej techniky.⁷² Podľa slov Stillera, Mitty pracoval takmer šesťnásť rokov s tými najvýznamnejšími fotografiami v histórii New Yorku a následne sa rozhodol vycestovať na miesta, kde nikdy predtým nebol. Z toho dôvodu bola vizuálna stránka filmu veľmi dôležitá v spojitosti s postavou. Ich cieľ bol udržať postavu v akejsi pomyselnej škatuli, v ktorej každý deň žije. Na základe toho sa kamera v prvej polovici filmu takmer nehýbe. V momente, kedy Walter odomyká nové atribúty svojej postavy, obraz sa stáva viac pohyblivejší a jeho farebnosť oveľa sýtejšia.⁷³

Scény z bežného života Dryburgh zaznamenal konvenčnými štýlmi snímania. Opakujú sa zábery z celku, polovičného celku a polovičného detailu. Kombinácia týchto troch typov snímania nachádza svoje uplatnenie v pasážach, ktoré nejakým spôsobom zachytávajú Walterov bežný, pracovný život. Aby osobnosť Stillera vynikla čo najlepšie, hĺbka ostrosti je sústredená primárne na neho, pričom okolie herca disponuje dramatickým rozostrením. To napomáha koordinovať percepciu diváka priamo na postavu. Pri interakcií Waltera s ďalšími postavami je napokon uplatnené snímanie z polovičného detailu a amerického plánu, v kombinácií s technikou záber-protizáber. Taktiež, tieto pasáže používajú statický štýl

⁷¹ Capturing "The Secret Life Of Walter Mitty": An Interview With Cinematographer Stuart Dryburgh. LA411 [online]. 11. 12. 2013 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <https://la411.com/blog/post/4029792>.

⁷² The Secret Life of Walter Mitty (2013) Making of & Behind the Scenes – Part 1/3. In: *YouTube* [online]. 18. 4. 2014 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=7HbJV2-lvhc&ab_channel=FilmsNowMovieBloopers%26Extras.

⁷³ Ben Stiller Q&A | The Secret Life of Walter Mitty (Full). In: *YouTube* [online]. 19. 2. 2014 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=prWbjk-4M3s&ab_channel=FilmatLincolnCenter.

snímania obrazu, prípadne horizontálny pohyb osi. Dryburgh dokáže všetky tieto aspekty kreatívne prepájať a strieďať medzi sebou. Ako príklad mi poslúži scéna, počas ktorej Walter vystúpi z výtahu a kráča smerom ku kuchynke pre zamestnancov časopisu Life. Kamera pomocou horizontálneho snímania zachytáva Stillera prostredníctvom amerického plánu a kopíruje jeho pohyb. Následne, záber prechádza cez priečku v stene (kulisu) v dôsledku čoho plynulo a takmer mihnutím oka pokračuje v snímaní z celku. Kamera zastaví svoj pohyb a zvyšok scény ostáva v statickom obraze (obrázky 24 a 25). Počas tejto pasáže je kladený dôraz na to, aby vynikla hlavná postava, ale aj okolie v ktorom sa nachádza. Za zmienku napokon stoja príležitostné zábery z veľkého celku, počas ktorých je herectvo Stillera doslova minimalistické. Vďaka tomu dokáže vyniknúť Mittyho takzvaná obyčajnosť, maličkosť a zameniteľnosť vo svete (obrázok 26).

Obrázok 24

Obrázok 25

Obrázok 26

To, čo robí postavu Waltera výnimočnou je jeho denné snenie, počas ktorého prechádza do vlastného sveta fantázie. Vtedy snímanie naberá akčnejší nádych. To znamená, že napríklad počas prvej scény denného snenia (záchrana psa z horiacej budovy) je kamera v tesnom zázveze za Stillerom, kopíruje jeho pohyb a naberá mierne roztrasený charakter (obrázok 27). V momente ako Walter vybieha z horiacej budovy, je Stillerov herecký prejav snímaný z amerického plánu s miernym podhlľadom.

Obrázok 27

Podľa môjho názoru, ku konštrukcii charakteru Waltera Mittyho Stillerovi vo veľkej miere dopomáha hudobná zložka. O soundtrack sa postaral Stillerov dvorný skladateľ Theodore Shapiro – *Riskni to s Polly*, *Starsky & Hutch*, *Vybíjaná*, *Tropická búrka* – v spolupráci so švédskym spevákom Josém Gonzálezom. Ich kolaborácia mala za výsledok istým spôsobom ambientný hudobný podklad, ktorý dokonale reflektuje a dotvára Mittyho charakter utiahnutého a milého muža. Taktiež je tu prítomné užitie populárnej hudby z repertoára interpretov ako

Arcade Fire, *David Bowie* či *Of Monsters and Men*. Tie sa vyskytujú primárne v pasážach s dobrodružným aspektom.

4.5.2. Expresívne a harmonické kódy

Rovnako ako pri predošlej analyzovanej snímke, aj tu Stiller cítil akési spojenie s hlavnou postavou. Bolo to primárne z toho dôvodu, že na papieri pôsobila skutočne a uveriteľne.⁷⁴ V dôsledku toho je miera expresivity minimalistická, aby pôsobila čo najviac prirodzene. Na druhú stranu, nachádza sa tu znateľná prítomnosť fyzickej akcie s dávkou nadsadenia, menovite v scénach z denného snenia alebo v neskorších pasážach snímky.

Aby Stiller vytvoril čo najviac uveriteľný charakter hanblivého a rezervovaného editora fotografie, prispôbil tomu takmer všetky zložky prejavu. Reč tela a gestá disponujú strnulými pohybmi v podobe zvesených ramien, spustených rúk pozdĺž trupu a zhrbenou kontúrou chrbtice (obrázok 28). Tento aspekt je možné odvodiť podľa informácií, ktoré nám sprostredkuje syžet. Dozvedáme sa, že Walter pracuje v oddelení negatívov už šesťnásť rokov. Táto práca si nepochybne odnášala dlhé hodiny strávené nad vyvolávaním a korekciou analógových fotografie v zohnutom postoji. Zo Stillerovej strany ide tým pádom o *attention to detail*, teda dôraz na detail, ktorý napomáha celkovej konštrukcii zovňajšku postavy (obrázok 29).

Obrázok 28

⁷⁴ The Secret Life of Walter Mitty: Ben Stiller „Walter Mitty“ On Set Interview | ScreenSlam. In: *YouTube* [online]. 6. 12. 2013 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=emCyE7dT56U&ab_channel=ScreenSlam.

Obrázok 29

Mimická zložka prejavu ostáva v prirodzenej a neutrálnej rovine, aspoň čo sa prvého aktu týka. Vokálne predispozície taktiež neprešli výraznou zmenou a korešpondujú so Stillerovým skutočným spôsobom vravy, pričom tón hlasu pôsobí pokojne a vyrovnané. Z hľadiska scén, počas ktorých sa postava cíti nekomfortne či rezervovane, uplatňuje Stiller dlhé pauzy medzi slovami v podobe natiahnutia posledných slabík či miernych povzdychov. To je možné zaregistrovať napríklad počas Walterovej prvej konverzácie s Cheryl (Kristen Wiig) alebo novým šéfom oddelenia, Tedom Hendricksom (Adam Scott).

Počas scén denného snenia si Walter častokrát vizualizuje samého seba či už ako neohrozeného záchrancu psov z horiacich budov, mysteriózneho himalájskeho horolezca alebo neľútostného bojovníka telo na telo proti novému šéfovi oddelenia. Tento typ scén si vyžadoval zakomponovanie rôznych fyzických kreácií či modifikovanie mimických a vokálnych zložiek prejavu. Ako horolezec Stiller adresuje repliky s exotickým prízvukom na pozadí, čo má za následok dávku atraktivity. Počas preťahovania o naťahovaciu hračku s Tedom Hendricksom nachvíľu zavíta do klasickej polohy neurotickej handrovej bábiky s humorným podtónom. Napokon tu máme surfovanie ulicami rušného New Yorku na kusoch asfaltu. Sekvencia zahŕňala zakomponovanie pohybových agilít, ktoré ako ukazuje video zo zákulisia, prebiehala skutočne na šiestej Avenue počas dopravnej špičky pričom boli herci istení záchrannými lanami pre prípad núdze.⁷⁵ Mimo rámec denného snenia sa Walter dostáva do momentov, kedy zažíva akciu na vlastnej koži. Medzi nich môžem zaradiť napríklad konflikt s opitým pilotom helikoptéry, výskok do studeného oceánu, sekvencie jászd na bicykli a longboarde naprieč

⁷⁵ The Secret Life of Walter Mitty (2013) Making of & Behind the Scenes – Part 1/3. In: *YouTube* [online]. 18. 4. 2014 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=7HbJV2-lvhc&ab_channel=FilmsNowMovieBloopers%26Extras.

Islandom, výstup na vrchol zasneženej hory alebo roztržka s letiskovou kontrolou. Jednotlivé pasáže v sebe zahŕňajú použitie fyzicky náročného pohybového herectva. Ak bolo niečo nad Stillerove schopnosti, využil zastúpenie kaskadérmi (Greg Fitzpatrick, Brian Holden).

4.5.3. Antropomorfické kódy

Kostýmy, ktoré Walter počas filmu nosí, pomáhajú reflektovať jeho charakterný vývoj. V prvej polovici filmu je šatník postavy limitovaný na formálne, pracovné oblečenie v podobe bielej košele s krátkym rukávom, tmavej kravaty, hnedých nohavíc a béžovej bundy. Neutrálna symbolika farieb pomáha konštruovať Stillerov prejav v dôsledku čoho verne dotvára osobnosť postavy. Ako náhle si Walter prejde značnou časťou vývoja a takzvané vystúpi zo svojej komfortnej zóny, vymieňa nevýrazný, pracovný odev za potrhaný bordový sveter, voľné turistické nohavice a trekingovú obuv (obrázok 30). Po návrate do Ameriky je jeho oblečenie o poznanie ležérnejšie – absentuje košeľa, ktorú vystriedalo čierne tričko s potlačou. Napokon, v závere vidíme Waltera v modrej priliehavej mikine, rifliach a tmavých teniskách. Na základe vymenovaných kostýmov je teda možné vypozerovať, ako ich voľba a postupné obmieňanie pomáhalo Stillerovi prezentovať postupný prerod Walterovej osobnosti z uzavretého editora na sebavedomého muža (obrázky 31 a 32). Ako indikátor tejto premeny môžem označiť aj oblasť tváre postavy. V úvode Walter disponuje na hladko oholenou bradou a mierne strapatým účesom začesaným do strany. Po zažitých dobrodružstvách je tvár čoraz viac ošarpaná a doplnená o pár povrchových zranení. Okolie úst pokrýva divoké strnisko, postupne prerastajúce do hustej brady.

Obrázok 30

Obrázok 31

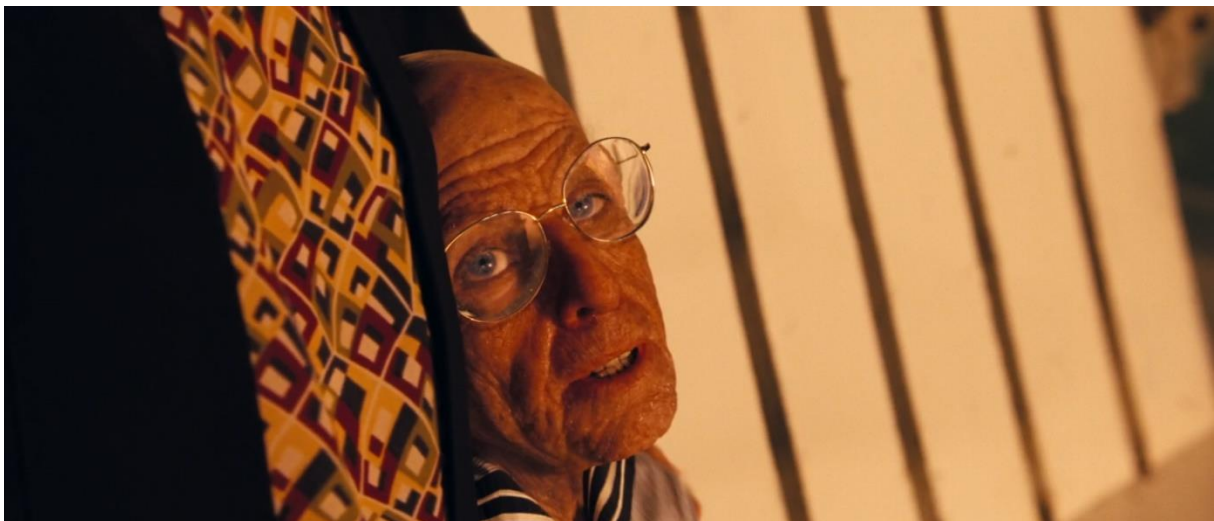

Obrázok 32

V dennom snení je taktiež podstatnou zložkou práve oblasť kostýmu, pretože pomáha rozlišovať medzi realitou a fikciou. Ako príklad uvediem pasáž, v ktorej si Walter predstavuje samého seba ako neohrozeného horolezca so záľubou v poézii. Oblečenie pozostáva z oranžovej zimnej bundy pokrytej snehom, okolo ktorej sú rozvešané rôzne doplnky horolezeckej výbavy. Vlasy sú o poznane dlhšie pričom končeky ofiny mierne pokrývajú oblasť očí, čím dotvára spomínaný prvok mysterióznosti hraničiacej s atraktivitou (obrázok 33). Za zmienku stojí aj pasáž inšpirovaná postavou Benjamina Buttona. Stillerov zovňajšok je kompletne pretvorený, aby čo najlepšie odrážal chorobu, ktorou táto postava trpela (opačné starnutie). V konečnom dôsledku to pôsobí komicky až absurdne (obrázok 34).

Obrázok 33

Obrázok 34

Predmety, s ktorými prichádza Walter do kontaktu je nespočetne veľa (pracovný kufřík, pomarančový koláč, naťahovacia hračka, peňaženka, longboard a tak ďalej). Ja som sa rozhodol pre potrebu analýzy zohľadniť len tie, ktoré sa podieľajú na konštrukcii postavy a dotvárajú tak Stillerov herecký prejav. Ako prvý rozoberiem železný pracovný kufřík. Tento doplnok je zahrnutý v podstatnej časti scén, pretože reprezentuje Walterov pracovný život. V momente, kedy je kufřík poškodený po súboji so žralokom, nahrádza ho pletený vak, ktorý podobne ako bordový sveter korešponduje s prerodom postavy a zároveň funguje ako kontrastný prvok. Od tohto momentu sa stávajú Stillerove ruky voľné, čím dáva za vznik fyzickým a pohybovo uvoľnenejším gestám. Ďalej sa tu nachádza naťahovacia hračka, ktorú Walter dostane ako narodeninový darček od svojej sestry (Katherin Hahn). Tá sa stáva stredobodom pozornosti v sekvencii denného snenia a vedie k ďalšiemu predmetu odomykajúcemu povahové atribúty postavy, longboardu. Vďaka nemu spoznávame druhú stránku osobnosti Waltera. Jednak

dokáže dosku na kolesách využiť ako kreatívny spôsob dopravy, preukáže tým ale aj svoju dobročinnosť, pretože ju následne venuje synovi Cheryl. Všetky tieto predmety je možné označiť ako objektívny korelát, pretože priamo súvisia s postavou, interaguje s nimi a istým spôsobom reflektujú jednotlivé aspekty jeho povahy pričom dávajú priechod tým novým.

4.5.4. Zhrnutie

Postava Waltera Mittyho v Stillerovom podaní sa výrazne odlišuje od svojej knižnej predlohy, či filmovej verzie z roku 1947 (Danny Kaye). V oboch prípadoch sa jednalo buď o chlapa v strednom veku, ktorý musí nedobrovoľne absolvovať nákupy so svojou manželkou alebo znášať urážky od svojich kolegov v práci a vlastnej matky, v dôsledku čoho sa unika z reality na vlnu vlastnej fantázie. Fantazijný prvok ostal zachovaný, zvyšné povahové atribúty zostali na Stillerovej interpretácii. Podľa jeho slov, Mitty pôsobil ako skutočná postava (rovnako ako v prípade Greenberga), s ktorou sa dokázal spojiť nielen ako herec, ale aj ako človek. A to bol práve jeho cieľ pri konštrukcii postavy. Vytvoril silný a skutočný charakter, s ktorým dokáže sympatizovať masa ľudí.⁷⁶ Jednotlivé prvky hereckého prejavu využíva minimalisticky, prostredníctvom čoho pôsobí stvárnenie postavy neutrálne a uveriteľne. Počas fantazijných pasáží dáva občas prienik komickému herectvu, čím sa občas vracia k typu prejavu, charakteristickému pre jeho skorú hollywoodsku tvorbu.

4.6. Bradov život

Posledný film, ktorý som sa rozhodol zohľadniť v rámci analýzy hereckého štýlu je dráma *Bradov život* od produkčnej spoločnosti Amazon Studios. Filmová kritička Christy Lemire ho opísala ako „najmenej stillerovsky film, aký kedy natočil“.⁷⁷ Odkazuje sa pri tom na archetyp postáv nešťastne komických mužov, ktoré stvárnil naprieč hereckou kariérou. „Vo filmoch ako *While We're Young*, *Greenberg* a do istej miery v sérii *Foter je lotor* ide o arogantné postavy, na ktorých sa dá ľahko zasmiať, no je ťažké si ich obľúbiť.“⁷⁸ rozvíja Lemire svoje tvrdenie. Podľa jej slov, režisér a scenárista Mike White si tento rozpor veľmi

⁷⁶ The Secret Life of Walter Mitty: Ben Stiller „Walter Mitty“ On Set Interview | ScreenSlam. In: *YouTube* [online]. 6. 12. 2013 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z:

https://www.youtube.com/watch?v=emCyE7dT56U&ab_channel=ScreenSlam.

⁷⁷ LEMIRE, Christy. Brad's Status. *Roger Ebert* [online]. 14. 9. 2017 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z:

<https://www.rogerebert.com/reviews/brads-status-2017>.

⁷⁸ Tamže.

dobre uvedomoval, pričom sa ho snaží zmieriť a ponúknuť Stillerovi šťavnatú úlohu, ktorá je ostro-vtipná a prekvapivo dojemná.⁷⁹

4.6.1. Hraničné a rétorické kódy

Brad Sloan je postava, ktorá oplýva bohatým vnútorným svetom. Nech sú jeho myšlienky akékoľvek, zdieľa ich spoločne s divákmi. Počas bežných každodenných činností sa podobne ako Walter Mitty necháva unášať vlastným prúdom vnútorných monológov, v dôsledku čoho častokrát pôsobí ako prázdna telesná schránka. Aby bol tento faktor zachytený čo najpresnejšie, uplatnil kameraman Xavier Grobet – *Boží zápasník* (Nacho Libre, 2006, Jared Hess), *I Love You Phillip Morris* (2009, Glenn Ficarra, John Requa) – primárne typ snímania z detailu. Tento typ záberov kladie dôraz na mimické herectvo Stillera. Aby bola pozornosť kladená výhradne na neho bez zásahu vonkajších rušivých elementov, pozadie disponuje umeleckým rozostrením, čím herca situuje ako stredobod záberu. Stiller však túto pozornosť využíva takmer nepozorovane. Podstatnou súčasťou väčšiny takýchto scén nie je herec pred kamerou, ale jeho hlas v podobe voice overu, nahratého v postprodukcii (obrázok 35). Druhý typ záberov je snímaný prostredníctvom polo detailov a amerického plánu. Jedná sa zväčša o pasáže, počas ktorých sa hlavná postava prechádza po uliciach Bostonu či vedie konverzáciu so svojim synom Troyom (Austin Abrams) ohľadom vysokých škôl. Tento typ záberov využíva mierne pohyblivý obraz, čím scéne pridáva prvok bezprostrednosti a autenticity (obrázok 36). Nachádza sa v tom aj akýsi aspekt intímnosti, pretože poskytuje divákovi dojem toho, že sa nachádza v tesnej blízkosti hercov.

Obrázok 35

⁷⁹ Tamže.

Obrázok 36

Brad počas filmu častokrát premýšľa nad hypotetickými predstavami o budúcnosti. Pokiaľ sa jedná o optimistickú predstavu, obraz disponuje teplými tónmi a výraznou saturáciou. Vďaka tomu dokáže jasnejšie vyniknúť pozitívna nálada, ktorú sa Stiller snaží sprostredkovať divákovi (obrázok 37). Na druhú stranu, pokiaľ ide o pesimistické úvahy, farebnosť záberu oplýva chladnými tónmi, reflektujúcimi Stillerove znázornenie melancholických emócií.

Obrázok 37

Podobne ako v prípade Waltera Mittyho, aj v tejto snímke sa na konštrukcii postavy výrazne podieľala hudobná zložka. Zakaždým, keď Brad uvažuje nad svojou minulosťou alebo predikuje následky v budúcnosti, je Stillerov monológ doplnený o charakteristický hudobný podklad, v podobe husľovej melódie, sprevádzanej ťahavými až falošnými tónmi. Vyznenie hudobného motívu symbolizuje Bradove emócie a pomáha Stillerovi vo vyniknutí povahových atribútov postavy.

4.6.2. Expresívne a harmonické kódy

Stiller stvárňuje postavu štyridsaťsedem ročného otca, ktorý si prechádza krízou stredného veku. Všetky prvky hereckého prejavu sú tým pádom podnietené tomu, aby čo najvernejšie sprostredkovali tento psychický stav.

Ako je spomenuté vyššie, hlavná postava zotráva takmer celú minútu filmu vo vnútornom monológu, v dôsledku čoho sa vonkajšia oblasť hereckého prejavu môže javiť ako nevýrazná alebo nevyužitá. Zatiaľ čo v predošlých snímkach disponovalo Stillerove herectvo väčšou (*Niečo na tej Mary je*) či menšou (*Greenberg*) dávkou afektovanej expresivity, postava Brada Sloana tento aspekt takmer vôbec nepoužíva. Gestikulácia je zredukovaná na minimum a častokrát nie je úplne viditeľná a zrejme práve na základe voľby záberov, ktoré svoju pozornosť upriamujú predovšetkým na mimickú zložku herectva. Avšak, jej podiel vo výslednej konštrukcii postavy taktiež značí nízku úroveň participácie. Stillerova práca s mimickými svalmi disponuje neutrálnym výrazom tváre, kedy sa hlavná postava javí byť takmer „duchom neprítomná“. Pre znázornenie zamyslenia Stiller často odvracia zrak, pohybuje očami po priestore a modeluje oblasť obočia do tradičného zmrašteného tvaru. Tieto neutrálne výrazy tváre ostávajú prítomné naprieč celým filmom. Z toho vyplýva, že najpodstatnejšou zložkou hereckého prejavu je zvuková stránka a práca s hlasom. Na druhú stranu, jej vyznenie zostáva taktiež v akejsi stickej polohe. Poloha hlasu, intenzita a dikcia disponujú melancholickým dojmom s náznakom sebaľútosti a depresie. Adresovanie jednotlivých replík je koncipované spôsobom, ktorý rovnako ako v prípade predošlých úloh, korešponduje so Stillerovým štýlom reči v reálnom živote. Vokálne zafarbenie pôsobí monotónne a nezaujato, s miernym chrapľavým podkreslením na pozadí slov. Výnimku tvorí pravdepodobne iba malé množstvo scén, počas ktorých Brad vyjadruje rozhorčenie nad synovou nezodpovednosťou či počas večere s bývalým kamarátom z vysokej školy, Craigom (Michael Sheen).

4.6.3. Antropomorfické kódy

Brad Sloan predstavuje postavu otca a manžela americkej strednej triedy, ktorý v dôsledku pribúdajúceho veku začína retrospektívne prehodnocovať jednotlivé životné rozhodnutia. Práve spoločenský status muža stredného veku, živiaceho trojčlennú domácnosť a pracujúceho v neziskovej organizácii reflektuje spôsob, akým sa postava oblieka. Jeho šatník pozostáva z neformálne ladených odevov, medzi ktoré patria napríklad voľné domáce tričká,

flanelové košele a modré rifle (obrázok 38). V priebehu snímky vystrieda niekoľko podobných typov oblečenia, doplnených o mierne ošarpanú koženú bundu.

Obrázok 38

Využitie rekvizít je vo filme minimálne. Hlavná postava prichádza najčastejšie do kontaktu s mobilným telefónom značky Apple, prostredníctvom ktorého sleduje profily na sociálnych sieťach svojich bohatých rovesníkov a vybavuje telefonáty v spojitosti s vysokoškolskou budúcnosťou syna Troya.

4.6.4. Zhrnutie

Herecký prejav vo filme *Bradov život* patrí k tým najprirodzenejšie stvárnením postavám zo Stillerovej kariéry herca. Všetky charakteristické zložky herectva, ktorými sa prezentoval v predošlých projektoch sú zredukované na minimum, v dôsledku čoho predstavuje koherentný a neštylizovaný výkon. Z hľadiska predošlej diváckej znalosti sa javí obsadenie Stillera do titulnej postavy ako logický krok z dôvodu, že dokázal etablovať svoj herecký presah aj do oblasti drámy. Tohto faktoru si všimla aj redaktorka britského *The Guardian*, Simran Hans. Vo svojej recenzii tvrdí, že Stillerov herecký výkon je očarujúci a presvedčivý ako ešte nikdy predtým.⁸⁰

⁸⁰ HANS, Simran. Brad's Status review – crisp cringe comedy. *The Guardian* [online]. 7. 1. 2018 [cit. 2023-04-30]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/film/2018/jan/07/brads-status-review-ben-stiller-tinge-comedy>.

Záver

Aby som podložil tvrdenia týkajúce sa hlavného cieľu tejto bakalárskej práce, rozhodol som sa vytvoriť tabuľku, ktorá má znázorniť Stillerove pôsobenie v komediálnych a dramatických projektoch v časovom rozmedzí posledných dvadsiatich rokov. Ako hlavný zdroj informácií mi poslúži hercove portfólio, verejné dostupné na internetovej filmovej databáze IMDb.

Tabuľka 1

	1998–2004	2005–2011	2012–2017
Komédia	22	16	8
Dráma	2	1	4

Údaje v tabuľke nám poskytujú nasledovné tvrdenia. Je možné si všimnúť, že počet komediálnych filmov naďalej prevyšoval tie dramatické. Avšak, je dôležité podotknúť, že obzvlášť medzi rokmi 2010 až 2017 sa na výslednom počte komédií podieľali zväčša sequely úspešných franšíz ako *Foter je lotor*, *Madagaskar*, *Noc v múzeu* a *Zoolander*. Ďalšie komediálne snímky angažovali Stillera v menších vedľajších úlohách, ako napríklad *I'm Still Here* (2010, Casey Affleck), *Volám sa Oliver Tate* (Submarine, 2010, Richard Ayoade), *Horúca láska 2* (Burning Love 2, 2014, Ken Marino) a *Partička* (Don't Think Twice, 2016, Mike Birbiglia). Na druhú stranu, v oblasti dramatických snímok Stiller často stvárňoval jednu z hlavných postáv – *Greenberg*, *Tajný život Waltera Mittyho*, *Bradov život* alebo snímky, ktoré som v analýze nerozoberal: *While We're Young* (2014, Noah Baumbach) a *Meyerowitz Stories* (2017, Noah Baumbach).

Na základe analýz šiestich filmov z hereckého portfólia Bena Stillera som bol schopný dôjsť k nasledovným záverom. Konštrukcia prejavu pri jednotlivých postavách nebola založená iba na jednej zložke herectva, ako som sa na začiatku domnieval. Zakaždým sa jednalo o ich syntézu, pričom sa v priebehu časového horizontu dvadsiatich rokov menila intenzita ich zapojenia do výslednej podobizne postáv.

Pri *Niečo na tej Mary je* Stiller aplikoval herecké skúsenosti z oblasti komédie, ktoré nadobudol počas predošlých projektov a ozvláštnil ich o novozavedené konvencie, čím výrazne prispel k ostentatívnosti prejavu. Reč je prevažne o vytvorení archetypu postavy milého, no nešťastného muža, ktorého život značí jednu zákernú prekážku za druhou. Taktiež predstavil zapojenie fyzického štýlu herectva, ktorý som počas analýzy označil ako variáciu na tradíciu

slapstick komédie. *Zoolander* povýšil túto zložku expresivity na novú úroveň, pričom dal za vznik akčnejšiemu typu herectva s dôrazom na pohybové agility. Ďalšie zložky expresívneho prejavu, medzi ktoré patrí práca s mimikou a vokálnymi predispozíciami zaručili koherentný komediálny výkon. Vo filme *Tropická búrka* Stiller opäť povýšil ostentatívnosť prejavu, konkrétne na tri roviny (Tugg Speedman, Four Leaf a Simple Jack), medzi ktorými striedavo a plynulo prechádzal. Mimo iné, predstavovala *Tropická búrka* istú paralelu na Stillerov osobný život, počas ktorého sa pokúšal obhájiť kvality svojho herectva, presahujúce hranice žánru komédie. Ako odpoveď na túto problematiku vytvoril satirický charakter, kombinujúci všetky dovtedy nadobudnuté štylizované aspekty pri konštrukcii postavy. V dôsledku spolupráce s okázaným režisérom Noahom Baumbachom na snímke *Greenberg*, dokázal Stiller etablovať spomínaný herecký potenciál na poli dramatických filmov. Výsledkom tejto spolupráce bol nezvyčajný a minimalistický herecký výkon, ktorý v reakciách publika vzbudil zmiešané reakcie. Ako bolo spomenuté v analýze, *Tajný život Waltera Mittyho* síce obsahuje komediálne prvky, stále však z hľadiska žánru dominuje označenie drámy. Keďže išlo v poradí o Stillerov tretí herecký počin, ktorý kombinoval so stvárnením ústrednej postavy, vedel, ako má k hereckému prejavu pristupovať. Aj keď dokázal štýl hrania korigovať na základe vlastného uváženia, stále ostával otvorený bezprostredným reakciám od hereckých kolegov a štábu. V dôsledku toho dokázal znovu doručiť minimalistický výkon, koncipovaný cez umiernené užitie jednotlivých zložiek prejavu. Napokon, snímka *Bradov život* predstavovala posledný film (na dobu neurčitú), v ktorej Stiller stvárnil hlavnú postavu. Aj keď boli kritické reakcie priaznivé a Stillerov výkon označili za presvedčivý ako ešte nikdy predtým, herec pocíťoval potrebu utiahnuť sa do úzadia. Jedným z dôvodov môžu byť problémy v osobnom živote, ktorým musel nečakane čeliť (liečenie z rakoviny prostaty, odlúčenie od manželky Christine Taylor). Ako sa spomína v retrospektívnej video-rekapitulácii, Stiller od začiatku cítil spojitosť s filmovým médiom primárne skrz participáciu za kamerou. Vyjadril sa, že z kreatívneho hľadiska pre neho réžia predstavuje omnoho väčšiu slobodu a úplne inú, lepšiu formu nátlaku.⁸¹ Ako príklad predstavil v roku 2022 úspešnú mini-sériu *Severance* v spolupráci so streamovacou platformou Apple TV+.

Zo vzniknutých záverov je tým pádom možné tvrdiť, že v hereckom štýle Bena Stillera existuje prvok versatility. Postupom kariéry sa jeho spôsob herectva transformoval v súlade s vplyvmi vonkajšieho sveta, do ktorých patrila niekoľkokrát spomínaná túžba uplatniť herecké

⁸¹ The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.

kvality mimo komédiu. V dôsledku toho sa Stillerov prejav stával viac umiernenější a minimalistickejší. Pre pokrytie celého hviezdneho obrazu by bolo nutné vykonať analýzu zohľadňujúcu väčšiu oblasť, než je herectvo. Reč je napríklad o Stillerovej režisérскеj a producentskej tvorbe, v ktorej sa podobný faktor nepochybne prejavil tiež. Toto tvrdenie však siaha mimo rozsah tejto bakalárskej práce.

Použité pramene a literatúra

Pramene

1. Ben Stiller – Short Biography (Life Story). In: *YouTube* [online]. 1. 2. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=WPsS6byQHsk&ab_channel=ShortBiographies.
2. Ben Stiller Bio: From Zoolander to Tower Heist. In: *YouTube* [online]. 4. 11. 2011 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=cGzUHwb3USM&ab_channel=WatchMojo.com.
3. Ben Stiller Interview for GREENBERG. In: *YouTube* [online]. 3. 3. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=ftE6KSD2FOk&ab_channel=Jake%27sTakes.
4. Ben Stiller on Zoolander & His Relationship With Jennifer Aniston I Explain This I Esquire. In: *Youtube* [online]. 22. 2. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=4taFNTZCZAU&ab_channel=Esquire.
5. Ben Stiller on Zoolander I Film4 Interview. In: *YouTube* [online]. 20. 5. 2015 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=iJuYIIUS3Ls&ab_channel=Film4.
6. Ben Stiller Q&A I The Secret Life of Walter Mitty (Full). In: *YouTube* [online]. 19. 2. 2014 [cit. 2023-05-]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=prWbjk-4M3s&ab_channel=FilmatLincolnCenter.
7. Ben Stiller reveals inspiration behind his most iconic characters. In: *YouTube* [online]. 14. 2. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=pnwjOJT5H4o&ab_channel=60MinutesAustralia.
8. Ben Stiller talks about Zoolander – The Graham Norton Show: Episode 9 Preview – BBC One. In: *YouTube* [online]. 13. 12. 2013 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2mrA2HP9kTs&ab_channel=BBC.

9. BORDWELL, David. *Acting up*. In: davidbordwell.net [online]. 26. 2. 2009 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <http://www.davidbordwell.net/blog/2009/02/26/acting-up/>.
10. *Bradov život* [Brad's Status] [film]. Réžia Mike WHITE. USA, 2017.
11. BUSS, Andrew. "But Why Male Models?": An Oral History of Zoolander. *Vanity Fair* [online]. 30. 9. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.vanityfair.com/hollywood/2021/09/zoolander-20th-anniversary-oral-history>.
12. Capturing "The Secret Life Of Walter Mitty": An Interview With Cinematographer Stuart Dryburgh. *LA411* [online]. 11. 12. 2013 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://la411.com/blog/post/4029792>.
13. CARR, David. Letting a Milquetoast Live Large: Ben Stiller Discusses 'The Secret Life of Walter Mitty'. *The New York Times* [online]. 1. 11. 2013 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2013/11/03/movies/letting-a-milquetoast-live-large.html>.
14. COY, Bronte. 16 years on: What you never knew about Zoolander. *News.com.au* [online]. 11. 9. 2017 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.news.com.au/entertainment/movies/16-years-on-what-you-never-knew-about-zoolander/news-story/ed99c5eb7a0e601ec029b7fb8272bb2c>.
15. COYLE, Jake. Ben Stiller dreams of a shift with 'Secret Life of Walter Mitty'. *The Daytona Beach News-Journal* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://eu.news-journalonline.com/story/news/2014/01/05/ben-stiller-dreams-of-a-shift-with-secret-life-of-walter-mitty/64267232007/>.
16. *Greenberg* [film]. Réžia Noah BAUMBACH. USA, 2010
17. *Greenberg*. *Box Office Mojo* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.boxofficemojo.com/release/r11381467649/>.
18. HANS, Simran. Brad's Status review – crisp cringe comedy. *The Guardian* [online]. 7. 1. 2018 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/film/2018/jan/07/brads-status-review-ben-stiller-tinge-comedy>.

19. LEMIRE, Christy. Brad's Status. *Roger Ebert* [online]. 14. 9. 2017 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.rogerebert.com/reviews/brads-status-2017>.
20. LIEBENSON, Donald. 'There's Something About Mary' at 20: Its creators and actors share memories of risky scenes (hello, hair gel). *Los Angeles Times* [online]. 16. 8. 2018 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.latimes.com/entertainment/movies/la-ca-mn-something-about-mary-anniversary-20180816-story.html>.
21. Making of Greenberg. *Focus Features* [online]. 27. 1. 2010 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.focusfeatures.com/article/making_of_greenberg.
22. *Niečo na tej Mary je* [There's Something About Mary] [film]. Réžia Peter FARRELLY, Bobby FARRELLY. USA, 1998.
23. Night at the Museum: Battle of the Smithsonian. *Box Office Mojo* [online]. [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.boxofficemojo.com/release/rl2070382081/>.
24. *Tajný život Waltera Mittyho* [The Secret Life of Walter Mitty] [film]. Réžia Ben STILLER. USA, 2013.
25. The Secret Life of Walter Mitty (2013) Making of & Behind the Scenes – Part 1/3. In: *YouTube* [online]. 18. 4. 2014 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=7HbJV2-lvhc&ab_channel=FilmIsNowMovieBloopers%26Extras.
26. The Secret Life of Walter Mitty: Ben Stiller „Walter Mitty“ On Set Interview I ScreenSlam. In: *YouTube* [online]. 6. 12. 2013 [cit. 2023-02-05]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=emCyE7dT56U&ab_channel=ScreenSlam.
27. The Story of Ben Stiller – Life Before Fame. In: *YouTube* [online]. 22. 12. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=9zwxMaF-l6Y&ab_channel=FamousLife.
28. *Tropická búrka* [Tropic Thunder] [film]. Réžia Ben STILLER. USA, 2008.
29. VASQUEZ, Lane. Ben Stiller Found Inspiration For 'Tropic Thunder' In A Unique Place. *The Things* [online]. 3. 8. 2021 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://www.thethings.com/ben-stiller-tropic-thunder-inspiration/>.

30. WTF Happened to BEN STILLER. In: *YouTube* [online]. 25. 2. 2022 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=vPX_wjhpjNw&ab_channel=JoBloOriginals.
31. *Zoolander* [film]. Réžia Ben STILLER. USA, 2001.

Literatúra

1. DANÍŠ, Peter. *Herecká versatility Robina Williamsa: Analýza hereckého štýlu vo vybraných filmoch*. Olomouc, 2019. Bakalárska práca. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedúci práce Mgr. Milan Hain, Ph.D.
2. DYER, Richard. *Stars*. 2. Vyd. London: British Film Institute. ISBN 0-85170-648-7.
3. FALTÝNKOVÁ, Andrea. *Filmové herectví a teorie filmu*. Olomouc, 2015. Diplomová práca. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedúci práce Doc. Mgr. Zdeněk Hudec, Ph.D.
4. HILL, Logan. Billion-Dollar Ben: Ben Stiller Suffers from Comedian's Midlife Crisis. *New York* [online]. 18. 3. 2005 [cit. 2023-05-02]. Dostupné z: <https://nymag.com/nymetro/movies/features/11543/>.
5. KLEVAN, Andrew. *Film Performance: From Achievement to Appreciation*. London: Wallflower Press, 2005. ISBN 978-1904764243.
6. NAREMORE, James. *Acting in the Cinema*. University of California Press. 1988. ISBN 0520062280.
7. OLSEN, Christopher. *Acting Comedy*. New York: Routledge, 2016. s. ISBN 978-1-315-70967-3.
8. WEBER, Brenda R. Puerile Pillars of the Frat Pack: Jack Black, Will Ferrell, Adam Sandler and Ben Stiller. In: POMERANCE, Murray, ed. *Shining in Shadows: Movie Stars of 2000s*. New Jersey: Rutgers University Press, 2012, s. 70–89. ISBN 978-0-8135-5147-0.

Zoznam obrázkov

Obrázok 1	25
Obrázok 2	26
Obrázok 3	27
Obrázok 4	28
Obrázok 5	29
Obrázok 6	31
Obrázok 7	32
Obrázok 8	33
Obrázok 9	35
Obrázok 10	35
Obrázok 11	35
Obrázok 12	37
Obrázok 13	38
Obrázok 14	40
Obrázok 15	41
Obrázok 16	43
Obrázok 17	43
Obrázok 18	44
Obrázok 19	44
Obrázok 20	45
Obrázok 21	46
Obrázok 22	47
Obrázok 23	47
Obrázok 24	50
Obrázok 25	50
Obrázok 26	51
Obrázok 27	51
Obrázok 28	52
Obrázok 29	53
Obrázok 30	54
Obrázok 31	55
Obrázok 32	55
Obrázok 33	56
Obrázok 34	56
Obrázok 35	58
Obrázok 36	59
Obrázok 37	59
Obrázok 38	61

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1	62
-----------------	----

NÁZOV:

Od trápnosti k serióznosti: Analýza hereckého štýlu Bena Stillera

AUTOR:

Filip Kupčo

KATEDRA:

Katedra divadelných a filmových štúdií

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. Milan Hain, Ph.D.

ABSTRAKT:

Témou bakalárskej práce bola analýza hereckého štýlu zameraná na amerického herca, scenáristu, producenta a režiséra Bena Stillera. Rozbor jednotlivých hereckých úloh pozostával z analýzy šiestich filmov: *Niečo na tej Mary je* (1998), *Zoolander* (2001), *Tropická búrka* (2008), *Greenberg* (2010), *Tajný život Waltera Mittyho* (2013) a *Bradov život* (2017). Zvolený bol metodologický aparát, kombinujúci tri prístupy z oblasti analýzy herectva, Jamesa Naremore, Richarda Dyer a Andrewa Klevana. Cieľ práce spočíval v potvrdení, či vyvrátení hercovej versatility naprieč časovým obdobím takmer dvadsiatich rokov. V závere práce som bol schopný identifikovať nasledovné tvrdenia. Aj keď sa Stiller v počiatkoch hereckej kariéry prezentoval primárne ako komediálny herec, postupom času začal pociťovať istú repetíciu stvárnených úloh. Tomu odpovedal aj následný vývoj jeho hereckého štýlu. Zatiaľ čo v komediálnych filmoch uplatňoval viac extravagantnejší spôsob prejavu, neskoršie snímky disponovali minimalistickým spôsobom herectva.

KLÍČOVÁ SLOVÁ:

Ben Stiller, herectvo, komédia, herecký štýl

TITLE:

From awkwardness to seriousness: Analysis of Ben Stiller's acting style

AUTHOR:

Filip Kupčo

DEPARTMENT:

Department of Theater and Film Studies

SUPERVISOR:

Mgr. Milan Hain, Ph.D.

ABSTRACT:

The theme of the bachelor thesis was the analysis of acting style, focusing on the American actor, screenwriter, producer and director Ben Stiller. The analysis of individual acting roles consisted of six movies: *There's Something About Mary* (1997), *Zoolander* (2001), *Tropic Thunder* (2008), *Greenberg* (2010), *The Secret Life of Walter Mitty* (2013) and *Brad's Status* (2017). The chosen methodological apparatus combines three approaches from the field of actor-analysis, James Naremore, Richard Dyer and Andrew Klevan. The aim of this thesis was to confirm or refute the actor's versatility across a time period of almost twenty years. At the conclusion, I was able to identify the following claims. Although Stiller presented himself primarily as a comedian in the early years of his acting career, over time he began to feel a certain repetition in the roles he portrayed. This was matched by the subsequent development of his acting style. While in his comedy films he had a more extravagant way of expressing himself, his later films had a more minimalist way of acting.

KEYWORDS:

Ben Stiller, acting, comedy, acting style